

TANULMÁNY
A KÜLFÖLDI DIÁKOK BEVÁNDORLÁSÁRÓL AZ EURÓPAI UNIÓBA
MAGYARORSZÁG NEMZETI JELENTÉSE AZ EMH RÉSZÉRE

SZERZŐ: ZÁMBÓ KATALIN

2012 DECEMBER

Az Európai Migrációs Hálózatot az Európai Bizottság koordinálja a tagállamokban és Norvégiában létrehozott Nemzeti Kapcsolattartó Pontokkal együttműködésben.

TARTALOMJEGYZÉK

Összefoglalás

1. Bevezetés és definíciók

- 1.1. Bevezető gondolatok
- 1.2. Definíciók

2. A nemzeti oktatási rendszer és a külföldi hallgatók

- 2.1. A magyar oktatási rendszer struktúrájának bemutatása
- 2.2. A nemzeti politika bemutatása a nemzetközi diákok vonatkozásában

3. Jogi és gyakorlati feltételek a nemzetközi diákok vonatkozásában Magyarországon

3.1. A külföldi hallgatókra vonatkozó felvételi követelmények és a magyarországi tartózkodás szabályai

- 3.1.1. A külföldi hallgatókra vonatkozó felvételi követelmények
- 3.1.2. A harmadik országbeli állampolgárok tanulmányi célú beutazásával és tartózkodásával kapcsolatos szabályok
- 3.1.3. A tanulmányi célú tartózkodási engedély kiállítása iránti kérelmek legfőbb elutasítási okai
- 3.1.4. Statisztikai adatok a tanulmányok folytatása céljából kiadott tartózkodási engedéllyel rendelkező harmadik országbeli állampolgárok vonatkozásában 2006. január 1. és 2012. június 30. között

3.2. Tartózkodás

- 3.2.1. Nemzetközi diákok magyarországi tartózkodása
- 3.2.1. A harmadik országbeli hallgatók családtagjainak magyarországi tartózkodása

3.3. Külföldi diákok életpálya követése

3.4. Visszaélések a tanulmányi célú migráció kapcsán

4. Transznacionális együttműködés a nemzetközi diákok vonatkozásában

- 4.1. Bilaterális és multilaterális egyezmények
- 4.2. Együttműködés az Európai Unióval vagy nemzetközi szervezetekkel

5. A külföldi diákok hatásai

6. Következtetések

Felhasznált irodalom

Melléklet

Összefoglalás

A tanulmány konkrét célja a nemzetközi diákok magyarországi helyzetének, a hozzájuk kapcsolódó nemzeti stratégiák, a tanulmányok folytatása célú tartózkodási engedélyekhez kapcsolódó visszaélési formák, a nemzetközi diákok tekintetében a jelenlegi magyarországi helyzet bemutatása, valamint a vázolt helyzetkép értékelése. A tanulmány áttekintést ad a nemzeti jogi szabályozásról, a nemzetközi diákokhoz kapcsolódó nemzeti stratégiáról, valamint a tanulmányok folytatása célú tartózkodással való visszaélések és a hamis iratok felderítésével kapcsolatosan kialakított gyakorlatról. A tanulmány átfogó elemzést nyújt a közelmúltban és jelenleg tapasztalt visszaélési tendenciákról és az ezek kezelésére kialakított nemzeti gyakorlatról.

Az 1. fejezetben a tanulmány központi témájához kapcsolódó alapvetések kerülnek megfogalmazásra és alapvető fogalmak kerülnek meghatározásra, úgy mint, hogy ki minősül harmadik országbeli állampolgárnak, hogy mit is jelent a tanulmányok folytatása céljából kiadott tartózkodási engedély, hogy mit jelent a felsőoktatás és a felsőfokú oktatási intézmény fogalma.

A 2. fejezetben a magyar oktatási rendszer struktúrája, valamint a nemzetközi diákok ehhez a struktúrához való kapcsolódása kerül bemutatásra.

A 3. fejezetben a legfontosabb idegenrendészeti jogszabályok és jogszabályi rendelkezések kerülnek bemutatásra, amelyek a Magyarországon tanulmányokat folytató harmadik országbeli állampolgárok beutazását és tartózkodását szabályozzák. Ugyanezen fejezetben háttér információk találhatóak a Magyarországon tanulmányokat folytató harmadik országbeli állampolgárokhoz kapcsolódó visszaélések vonatkozásában kialakult magyarországi helyzetről, a bizonyítási eszközökről és az eljáró hatóságokról.

A 4. fejezet Magyarország transznacionális együttműködéseinek eseteit mutatja be a nemzetközi diákokhoz kapcsolódóan, bilaterális és multilaterális szinten, az 5. fejezet pedig a

nemzetközi diákok Magyarországra gyakorolt hatásait vázolja fel. A 6. és egyben zárófejezet foglalja össze a tanulmány megállapításait és következtetéseit.

1.

Bevezetés és definíciók

1.1. Bevezető gondolatok

A tanulmány írója céljaként tűzte ki, hogy bemutatja a nemzetközi diákok magyarországi helyzetét, a hozzájuk kapcsolódó nemzeti stratégiákat, a tanulmányi célból kiadható tartózkodási engedélyekhez kapcsolódó visszaélési formákat, a nemzetközi diákok tekintetében a jelenlegi magyarországi helyzetet, továbbá a tanulmány írója értékeli a vázolt helyzetképet. A tanulmány készítése során a nemzeti stratégia, az oktatási rendszer struktúrája, valamint a transznacionális együttműködés vonatkozásában az aktuális és pontos információk beszerzése érdekében az illetékes minisztériumok megkeresésre kerültek, így a kutatómunka és a tanulmány készítése során az illetékes minisztériumok által szolgáltatott adatok és az idegenrendészeti hatóságoknak az engedélyügyi eljárások lefolytatása során, a nemzetközi diákokkal és a magyar oktatási rendszer struktúrájával kapcsolatosan szerzett tapasztalatai kerültek felhasználásra.

Az elmúlt közel tíz évben közép-európai viszonylatban Magyarország egyre népszerűbb célpont lett a külföldről - mind az Európai Gazdasági Térség országaiból, mind pedig harmadik országokból - érkező hallgatók körében. Évről évre több száz, önköltséges és ösztöndíjas külföldi hallgató kezdi meg felsőfokú tanulmányait valamely magyarországi egyetemen, főiskolán vagy egyetemi előkészítő képzésen, és az ide érkező diákok száma fokozatosan növekszik köszönhetően az egyre szélesebb kínálatú és jó hírű képzéseknek.

1.2. Definíciók

„Harmadik országbeli állampolgár” a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény (a továbbiakban: Harmtv.) 3. §-a szerint harmadik országbeli állampolgárnak kell tekinteni az ellenkező bizonyításig azt a személyt, aki állampolgársága igazolására harmadik ország által kiállított érvényes úti okmányt használ fel,

vagy azt a személyt, aki nem valószínűsíti, hogy külön törvényben meghatározottak szerint a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkezik.

„Felsőoktatási intézmény” a felsőfokú oktatást nyújtó intézmény. A nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény (a továbbiakban: Ft.) 2. § (1) bekezdése szerint a felsőoktatási intézmény az e törvényben meghatározottak szerint – az oktatás, a tudományos kutatás, a művészeti alkotótevékenység mint alaptevékenység folytatására – létesített szervezet. A felsőoktatási intézmény oktatási alaptevékenysége magában foglalja a felsőoktatási szakképzést, alapképzést, mesterképzést, a doktori képzést és a szakirányú továbbképzést. Az oktatási alaptevékenység körébe tartozó tevékenységet – ha e törvény eltérően nem rendelkezik – kizárólag felsőoktatási intézmény folytathat.¹ Felsőoktatási intézményt önállóan vagy más jogosulttal együttesen a) a magyar állam, országos kisebbségi önkormányzat, b) a Magyarországon nyilvántartásba vett egyházi jogi személy, beleértve a jogi személyiséggel rendelkező szervezeti egységét is (a továbbiakban: egyházi jogi személy), c) a Magyarország területén székhellyel rendelkező gazdálkodó szervezet [a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 685. § c) pont], d) a Magyarországon nyilvántartásba vett alapítvány vagy közalapítvány alapíthat.²

Felsőoktatási intézményként olyan szervezet hozható létre, illetve működhet, amelyet az Ft.-ben meghatározott felsőoktatási feladatok ellátására létesítettek és az Országgyűléstől megkapta az állami elismerést. Állami elismerést az a felsőoktatási intézmény kaphat, amelyik rendelkezik a feladatai ellátásához szükséges feltételekkel, és az a)–d) pontok szerint választható képzési szerkezetben, legalább két képzési, illetve tudományterületen legalább négy szakon a) alapképzést, b) alap- és mesterképzést, c) alap-, valamint mester- és doktori képzést, d) mester- és doktori képzést jogosult folytatni.³

A **„felsőfokú oktatás”** definíciója általában országonként változik, ugyanis van, ahol csak az egyetemi és főiskolai programokat tekintik felsőfokú oktatásnak, és van, ahol a felsőfokú szakképzést is. Az UNESCO által használt meghatározás⁴ (és Magyarország is) a felsőfokú

¹ Ft. 2. § (3) bekezdés.

² Ft. 4. § (1) bekezdés.

³ Ft. 6. § (1) – (2) bekezdés.

⁴ <http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=1436>

oktatás két válfaját ismeri, a felsőfokú „A” és a felsőfokú „B” képzési programokat. A felsőfokú „A” képzési program⁵ ⁶ elsősorban teoretikus alapokról építkezve megfelelő képesítést biztosít magasabb szintű oktatási vagy kutatási programokban való részvételre, mely képzésnek az időtartama legalább három év. A felsőfokú „B” képzési program inkább gyakorlati ismeretek oktatására építve a minél sikeresebb munkapiaci integrációra fókuszál, mely képzés legalább két éves.

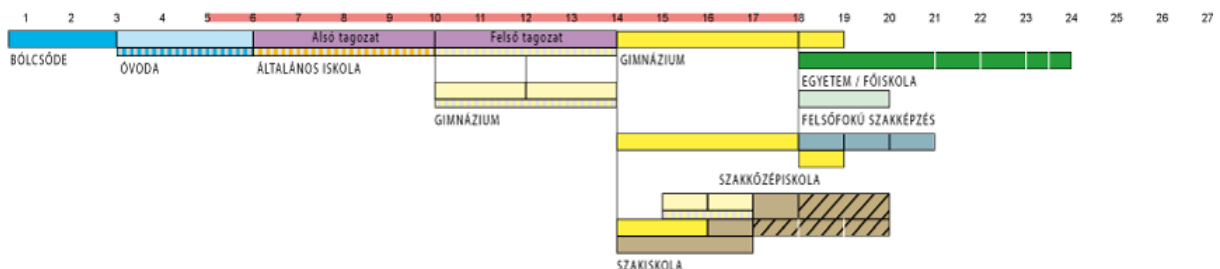
„Tanulmányi célú tartózkodási engedély” a Harmtv. 21. § (1) bekezdése alapján annak a harmadik országbeli állampolgárnak adható, aki Magyarországon akkreditált közép- vagy felsőfokú oktatási intézmény nappali tagozatán tanulmányok folytatása, illetve a felsőoktatási intézmény által szervezett, a tanulmányok folytatását előkészítő képzésben való részvétel érdekében kíván Magyarország területén tartózkodni, és igazolja, hogy a tanulmányok folytatásához megfelelő nyelvismerettel rendelkezik.

2.

A nemzeti oktatási rendszer és a külföldi hallgatók

2.1. A magyar oktatási rendszer struktúrájának bemutatása

Az alábbi ábra jól áttekinthetően szemlélteti, hogy a magyar oktatási struktúrát milyen képzések alkotják, illetőleg, hogy azok milyen korosztályhoz köthetőek.

⁵ <http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=5440>

⁶ <http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=5441>

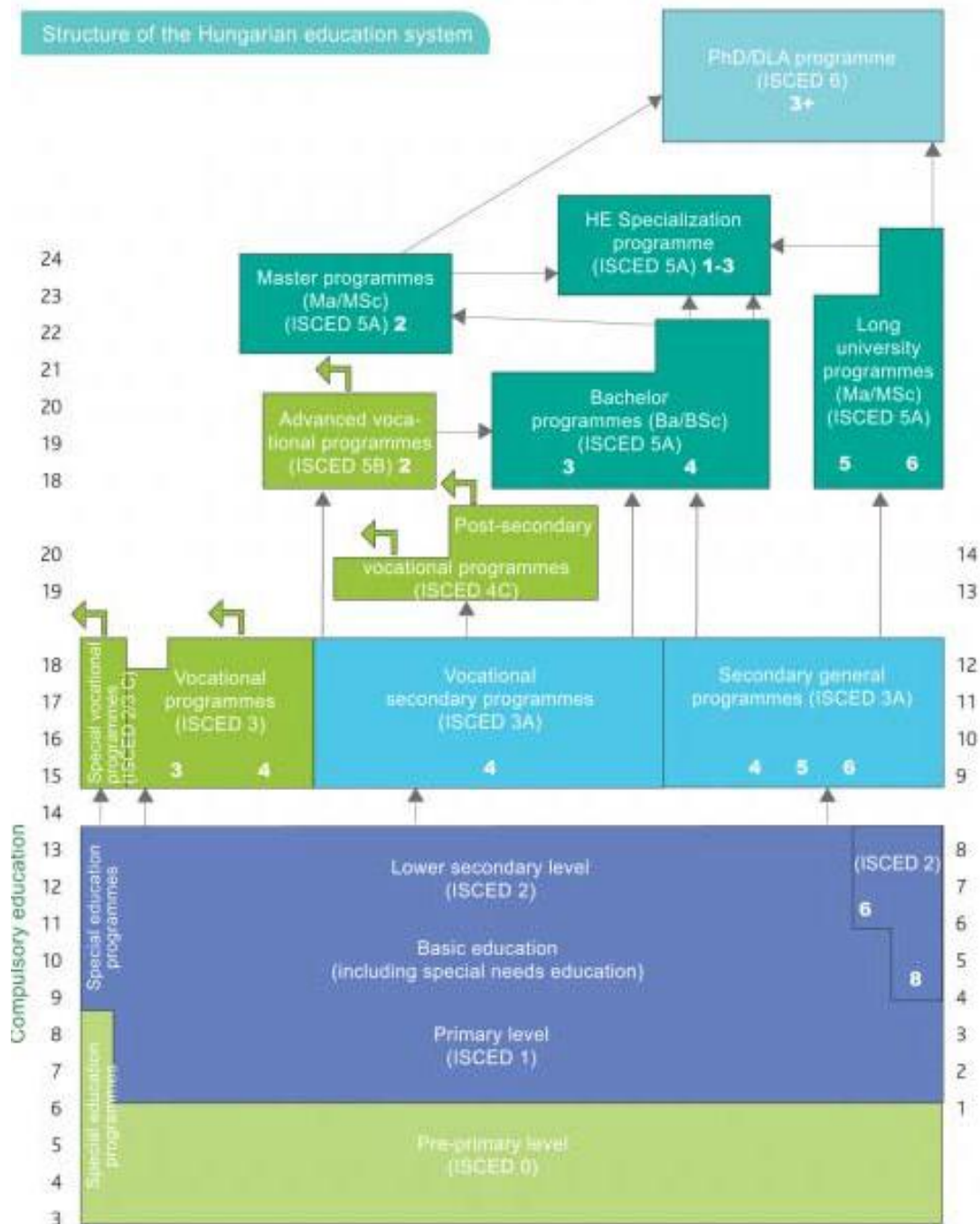
 Iskola előtti nevelés-oktatás (amelyért nem az Oktatási Minisztérium felelős)	 Általános alsó középfokú oktatás (beleértve a szakképzés előtti)	 Felsőoktatás – ISCED 5A
 Iskola előtti nevelés-oktatás (amelyért az Oktatási Minisztérium felel)	 Szakmai alsóközépfokú oktatás	 Felsőoktatás – ISCED 5B
 Alapfokú oktatás	 Általános felsőközépfokú oktatás – ISCED 3	 Részidejű vagy kombinált iskolai és munkahelyi kurzusok
 Egységes szerkezetű alapfokú oktatás	 Szakközépiskolai/ szakiskolai felsőközépfokú oktatás – ISCED 3	
 Kötelező nappali rendszerű nevelés és oktatás	 Kötelező részidejű oktatás-képzés	 További évek
 -/n/- Kötelező munkahelyi gyakorlat/tapasztalat + időtartama	ISCED-besorolás: ISCED 0 ISCED 1 ISCED 2	

1. ábra - A magyar oktatási rendszer bemutatása⁷

Kapcsolódva a fenti ábrán látottakhoz, az alábbiakban a magyar oktatási rendszer részét képező képzések egymásra épülése és egymáshoz kapcsolódása kerül bemutatásra.

⁷ Forrás:

<https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Magyarorsz%C3%A1g:%C3%96sszefoglal%C3%B3>

2. ábra - A magyar oktatási rendszer struktúrája⁸

Az 5. életév betöltésétől kötelező (legalább napi 4 órás) az óvodai foglalkozás, a 6. (legkésőbb 8.) életév betöltésétől az iskolaérettség elérésekor tankötelezettség áll fenn, amely az 1997/98

⁸ Forrás: http://www.npk.hu/public/kiadvanyaink/2012/cd/mappa/OKTATAS_2012.pdf

tanévben vagy azt megelőzően elkezdett tanulmányok esetén 16 éves korig, 1998/99-es tanévtől tanulmányaikat kezdők esetén 18 éves korig tart. Az általános iskolai program az alapfokú nevelés-oktatás alsó (1-4. évfolyam) és felső (5-8. évfolyamon) tagozatából áll. A szakiskolai, speciális szakiskolai programok az általános képzést, szakmai előkészítő oktatást, pályaorientációt, szakmai és szakmacsoportos alapozást és az érettségihez nem kötött szakképzéseket tartalmazzák. A speciális szakiskolai program a gyógypedagógiai tanterv szerinti szakiskolai oktatást jelenti. A szakközépiskolai programok az általános képzést, szakmai előkészítő oktatást, pályaorientációt, szakmai és szakmacsoportos alapozást, és az érettségihez kötött nem felsőfokú, illetve a felsőfokú szakképzési programokat foglalják magukban. A gimnáziumi képzések 4 5, 6, illetve 8 évfolyamos képzéseken zajlanak. A felsőfokú szakképzési program érettségihez kötött felsőfokú szakmai végzettséget adó szakképzés, a szakirányú továbbképzés ISCED 5A szinten történő képzés, amely újabb végzettséget nem ad.

A magyar felsőoktatás nagy és fényes, több mint 600 éves múltja tekint vissza, az első magyar egyetemet Pécsen 1367-ben alapították. A *magyarországi felsőoktatás állami, egyházi, valamint magán egyetemekből és főiskolákból épül fel*, amelyek képzések széles skáláját⁹ kínálják a hallgatóknak. Jelenleg Magyarországon *19 állami egyetem, 10 állami főiskola, 25 egyházi felsőoktatási intézmény, 14 magán felsőoktatási intézmény és 6 külföldön alapított felsőoktatási intézmény* működik¹⁰. A 2004 decemberében elfogadott felsőoktatási törvény a Bologna Folyamat célkitűzésein alapult és a törvény létrehozta az új, három-ciklusú rendszert és bevezette a Bachelor, Master és doktori képzések szintjeit. A felsőoktatási képzések lehetnek nappali, levelező vagy távoktatási képzések. A felsőoktatás az úgynevezett bolognai folyamat során 2005-től fokozatosan átállt a hagyományos, egységes (osztatlan) 3-4 éves főiskolai és 4-6 éves egyetemi képzésekről a háromszintű rendszerre. Ebben a rendszerben *a 3-4 éves alapképzést¹¹ elvégzők egy része felvételt nyerhet az 1-2 éves*

⁹ Magyarország felsőoktatási intézményeinek és karainak felsorolása az alábbi linken található: <http://www.npk.hu/public/kiadvanyaink/2012/cd/mappa/Addresses2012.pdf>

¹⁰ Forrás: http://www.npk.hu/public/kiadvanyaink/2012/cd/mappa/OKTATAS_2012.pdf

¹¹ Az első ciklus képzései 6-8 félévből állnak és a hallgatóknak 180-240 kreditpontot kell szerezniük. A Bachelor diploma megszerzése előfeltétele a Master szintű programokra történő jelentkezésnek.

*(tanári szakokon 2,5 éves) mesterképzésekre*¹². A legfelső szint a 3 évig tartó doktori képzés¹³. Az osztatlan képzésre felvetteknek nincs alap- és mesterképzésre osztva a tanulmányuk, hanem egyben végzik el, és főiskolai illetve egyetemi diplomát kapnak a végzésük helyétől függően. Jelenleg 6 szakon (orvos, fogorvos, gyógyszerész, állatorvos, jogász, építész) **még most is indul osztatlan rendszerű képzés. Az Ft. 11. § (1) bekezdése szerint a felsőoktatás egymásra épülő, felsőfokú végzettségi szintet biztosító képzési ciklusai: a) az alapképzés, b) a mesterképzés, c) a doktori képzés.** A felsőoktatás keretében – a fentiek mellett - felsőfokú végzettségi szintet nem biztosító képzésként a) felsőfokú szakképzés, b) szakirányú továbbképzés is szervezhető¹⁴. A ciklusokra bontott, osztott és az egységes, osztatlan képzések szerkezetét a Kormány határozza meg.

Az új felsőoktatási törvény a nemzetgazdaság érdekeit figyelembe véve született meg, és egy minőségi, ugyanakkor fenntartható rendszert hozott létre, főként a piac- és versenyképes tudás megszerzésének biztosítását tartva szem előtt. A keretszámok meghatározásakor a kormány egy olyan, felsőoktatási szerkezet kialakítását tartotta szem előtt, amely összhangban van a nemzetstratégiai célokkal. A megújított felsőoktatásban az állam nem az intézményeket, hanem a hallgatókat támogatja, a hallgatók pedig 2012 szeptemberétől kezdődő tanévben háromféle módon tanulhatnak: hallgatói ösztöndíjjal, hallgatói részösztöndíjjal, vagy önköltséggel. A hallgatói ösztöndíjjal tanuló diákok tanulmányi szerződést kötnek az állammal, amely szerződések egyebek között rendelkeznek arról, hogy akik az adófizetők pénzéből állami ösztöndíjjal szereznek diplomát, azok a munkaviszonyuk első húsz éve alatt a képzési idejük kétszeresét Magyarországon töltsék. A 2012 szeptemberétől újonnan belépő diákok több mint hatvan százaléka teljes állami ösztöndíjban részesül.¹⁵

Az elmúlt évtizedben Magyarország egyre népszerűbb közép-európai célpont lett a külföldről érkező hallgatók körében. Minden egyetemi tanévben több száz külföldi hallgató kezdi meg felsőoktatási tanulmányait valamely magyarországi egyetemen, főiskolán vagy egyetemi előkészítő képzésen. Évente mintegy 5%-kal nő a külföldi hallgatók száma és a magyarországi egyetemek egyre nagyobb népszerűsége tesznek szert a világ minden táján.

¹² A Master képzés 2-4 féléves, a hallgatóknak további 60-120 kreditpontot kell összegyűjteniük.

¹³ A harmadik ciklusba tartozó doktori képzésekre (PhD) a Master diploma vagy a korábbi rendszer osztatlan képzésein az egyetemi diploma megszerzését követően van lehetőség jelentkezni.

¹⁴ Ft. 11. § (3) bekezdés.

¹⁵ Forrás: www.kormany.hu/Felvetelikozlemeny

2.2. A nemzeti politika bemutatása a nemzetközi diákok vonatkozásában

Annak ellenére, hogy számos magyar felsőoktatási intézmény kínál idegen nyelvű, főként angol és német nyelvű képzéseket és a magyarországi felsőoktatási intézményekben tanuló külföldi hallgatók száma minden évben növekszik, külön nemzeti stratégia, ami a külföldi diákokat célozná, nem került kidolgozásra, mindössze a nemzetpolitikai stratégia tartalmaz cselekvési tervet a Magyarország határain túl élő magyarok oktatásának megerősítésére. A magyar állam az utóbbi húsz évben kiemelten támogatta a külhoni magyarok anyanyelven történő oktatását. A nemzetpolitikai stratégia elsősorban a Kárpát-medencei oktatási tér kialakítását és a külhoni magyar oktatás erősítését célzó komplex cselekvési tervet irányoz elő.¹⁶

A Bologna Folyamatnak köszönhetően a tanulói mobilitás kulcsfontosságú kérdés az Európai Unió számára, a különböző európai egyetemek és így a magyar egyetemek is egyre nagyobb számban kínálnak ösztöndíjakat, ezzel is elősegítve a tanulói mobilitás ösztönzését.

3.

Jogi és gyakorlati feltételek a nemzetközi diákok vonatkozásában

Magyarországon

3.1. A külföldi hallgatókra vonatkozó felvételi követelmények és a magyarországi tartózkodás szabályai

3.1.1. A külföldi hallgatókra vonatkozó felvételi követelmények

A magyar felsőoktatási intézmények az elmúlt években széles választékát kínálták a külföldi hallgatók számára a rövid és hosszú távú, a teljes és részképzések, valamint a csereprogramok vonatkozásában. A magyarországi felsőoktatási intézményekben tanuló külföldi hallgatók száma minden évben növekszik. A Bologna Folyamatnak köszönhetően a tanulói mobilitás

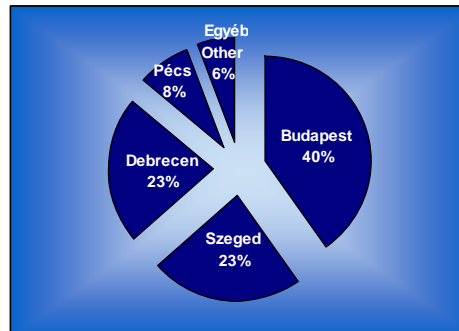
¹⁶ Forrás: Magyar Nemzetpolitika /www.kormany.hu/.

kulcsfontosságú kérdés az Európai Unió számára. A különböző európai egyetemek egyre nagyobb számban kínálnak ösztöndíjakat, ezzel is elősegítve a tanulói mobilitás ösztönzését. A Felsőoktatási Információs Központ által készített statisztikák alapján, a Magyarországon tanuló külföldi hallgatók mintegy egyharmada orvosi és egészségügyi karokon vesz részt idegen nyelvű képzésekben. A legnépszerűbbek az általános orvos, a fogorvos, a gyógyszerész, a állatorvos, valamint a kineziológia és a pszichológia képzések. A külföldi hallgatók nagy többsége a különböző európai (Németország, Szlovákia, Románia, Svédország, Szerbia and Ciprus) országokból, valamint a Közel-Kelet országaiból érkezik¹⁷. A Bachelor programok közül a különböző idegen nyelvű műszaki képzések a legnépszerűbbek. Sok külföldi hallgató tanul mérnöki karokon, az informatikai szakokon a legtöbben szoftverfejlesztést tanulnak. A gazdaságtudományi karok által kínált idegen nyelvű képzések közül legtöbben a menedzsment és marketing szakokat választják. Az egészségügyi képzések közül az ápolási programok a legkedveltebbek a külföldi hallgatók körében. A Master szintű képzések között az osztatlan általános orvosi vagy a fogorvosi, a gyógyszerész és az állatorvos képzéseken fogadják a legnagyobb számú külföldi hallgatót. A magyar nyelv ismerete nem alapfeltétele az idegen nyelvű programokra történő felvételnek, de a legtöbb szakon a tanulmányok első három évében kötelező tantárgy a magyar, mint idegen nyelv.

A külföldi országokból érkező hallgatók jelentős része az ország nagy múlttal rendelkező felsőoktatási intézményeiben tanul. A legnépszerűbb egyetemek a fővárosban a Semmelweis Egyetem, a Budapesti Corvinus Egyetem, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, vidéken a Szegedi Tudományegyetem, a Debreceni Egyetem és a Pécsi Tudományegyetem¹⁸.

¹⁷ A Felsőoktatási Információs Központ adatai alapján.

¹⁸ A Magyarországon elérhető idegen nyelvű képzések rendszeresen frissített listája elérhető a Felsőoktatási Információs Központ külföldieknek szóló angol nyelvű weboldalán (http://www.felvi.hu/for_foreigners/academic).

A 2010-es év során felsőfokú tanulmányi célú tartózkodási engedélyt kapott hallgatók közel fele Budapesten folytatta tanulmányait. 23-23 %-uk Debrecenben és Szegeden, míg 8%-uk Pécsen. Egyéb városokban további 6%-uk tanul, ide tartoznak olyan városok hallgatói, mint például Székesfehérvár, Miskolc, Győr, Veszprém, Kecskemét, Nyíregyháza.

Az oktatási intézményeket tekintve a legtöbb hallgató a Debreceni Egyetemen (19%), és a Szegedi Tudományegyetemen (18%) tanult például 2009-ben, míg a budapesti intézmények közül a legtöbb hallgató a Semmelweis Egyetemen folytatta tanulmányait (8,5%), ezt követte a Budapesti Műszaki Egyetem (7,6%), a Central European University (6,5%), a Budapesti Corvinus Egyetem (6,1%), az Eötvös Loránd Tudományegyetem (4,3%), az International Business School (2,9%), valamint a Szent István Egyetem (2,4%). Pécsen tanult ebben az időszakban a hallgatók 6,8%-a, míg országos szinten előkészítő képzésekre járt (főként a McDaniel College-ba és a Balassi Intézetbe) 5,2%-uk¹⁹. Ezek az arányok az elmúlt években sem változtak jellemzően. A vidéki egyetemek közül 2012-ben is a Debreceni Egyetem és a Szegedi Tudományegyetem a legnépszerűbb, míg Budapesten a legtöbb harmadik országbeli állampolgár a Semmelweis Egyetemen és a Budapesti Műszaki Egyetemen folytatja tanulmányait.

A nagyobb egyetemek kapcsolatban állnak számos ország olyan oktatási ügynökségével, amelyek segítik az adott országok állampolgárait a felvételi ügyek intézésében, ellátják őket információkkal a felvételi követelményekkel, felvételi vizsgákkal és az előkészítő kurzusokkal kapcsolatban. A Budapesti Műszaki Egyetem és a Debreceni Egyetem esetén

¹⁹ Forrás: Migráció a felsőoktatásban (Kutatási tanulmány a magyarországi felsőoktatásban tanuló harmadik országbeli állampolgárokról; készítette: a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal „Migráció a felsőoktatásban” című projektje keretében Dankó Balázs alkalmazott szociológus)

kiforrottabb az ügynöki, partnercégek szerinti, oktatási tanácsadói hálózat, míg a Szent István Egyetemnek például egy magyarországi intézménnyel, az International College-dzsal van együttműködése. A Liszt Ferenc Zeneakadémiára és a Moholy Nagy Művészeti Egyetemre nem jellemző, hogy ügynökökkel toborozná hallgatóit, ezen intézményeknek fontosabb a hallgatói „minőség” szűrése mintsem, hogy nagy létszámú külföldi diákot fogadjanak.

Az egyetemi vagy főiskolai felvétel előfeltétele a magyar középiskolai érettségi bizonyítvány vagy annak külföldön megszerzett megfelelője, illetve a korábban megszerzett diploma. A külföldről érkező diákok felvételi kérelmüket benyújthatják közvetlenül a kiválasztott egyetemekhez, vagy jelentkezhetnek a magyar felsőoktatási felvételi rendszeren keresztül is. A jelentkezést követően a külföldi hallgatóknak felvételi vizsgát kell tenniük. A felsőoktatási intézmények maguk határozzák meg, hogy milyen érdemjegyekhez kötik a jelentkezők felvételét és azt is, hogy milyen emelt szintű érettségi vizsgát várnak el a jelentkezőktől illetőleg, hogy milyen egyéb követelményeket támasztanak a harmadik országbeli jelentkezők részére. A felvételi vizsga jellegét szintén az egyetemek határozzák meg, így van olyan felsőfokú oktatási intézmény, ami távfelvételeket tart, van olyan egyetem, amelyik csak motivációs levél csatolását írja elő és van olyan egyetem is, amely szóbeli és írásbeli vizsgával is szűri a jelentkezőket. A külföldi hallgatóknak főszabály szerint a felvételihez csatolniuk kell a legmagasabb iskolai végzettséget igazoló bizonyítvány fénymásolatát. Amennyiben a jelentkező még nem rendelkezik érettségi vizsgával, az utolsó két iskolai év érdemjegyeit tartalmazó bizonyítványok fénymásolatát, angol nyelvű önéletrajzot, igazolást orvosi vizsgálatról, két 2 hónapnál nem régebbi igazolványkép méretű fényképet, ajánlólevelet (pl. az iskolától, amelyben érettségizett), egyes egyetemek által meghatározott nyelvtudást igazoló bizonyítványt (TOEFL, IELTS) és az útlevél személyes adatokat tartalmazó oldalainak fénymásolatát. Ezen iratok mellett az iskolák saját döntésük alapján további egyéb iratok csatolására is felhívhatják a jelentkezőket.

A felvétel feltételei, a felvételiztetés módszere változatos gyakorlatot mutat. Felvételi vizsgákat Magyarország mellett számos más országban is tartanak az egyetemek a harmadik országbeli jelentkezők számára. Ezen eljárás több szempontból is előnyös, mivel egyrészt a távoli országokból származó hallgatók Magyarországra történő beutazása az intézmények tapasztalatai szerint nehezebb (a távolság és vízumkötelezettség miatt), másrészt migrációs

szempontból a tapasztalatok alapján nagyobb kockázatot jelentő országok, térségek potenciális hallgatóit jobban tudják szűrni. Ez persze – az ár-érték arányt tekintve - csak úgy hatékony, ha nagyszámú hallgató felvételiztetésére utazik ki a bizottság. A felvételi kérdések a jelentkezők szakmai tudását mérik fel, valamint idegen nyelvű képzés során a nyelvtudását is.²⁰

A felsőoktatási tanulmányaikat Magyarországon folytatni kívánó harmadik országbeli diákoknak lehetőségük van részt venni a nagyobb egyetemek által kínált előkészítő programokon. A programok elsődleges célja, hogy a leendő hallgatók alapos ismeretekre tegyenek szert a felvételi tantárgyak területén, közvetlenül is megismerjék az ország oktatási rendszerét és kreditpontokat gyűjtsenek.

A fentiek mellett fontos kiemelni, hogy az Ft. 39. § (1) bekezdése szerint minden magyar állampolgárnak joga, hogy törvényben meghatározott feltételek szerint felsőoktatási intézményben tanulmányokat folytasson, magyar állami ösztöndíjjal, magyar állami részösztöndíjjal támogatott vagy önköltséges képzésben. Ez a jog megilleti továbbá a külön törvény szerint a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyeket, a Magyarország területén élő menekültet²¹, menedékest, befogadottat, bevándoroltat, letelepedettet, nemzetközi megállapodás alapján a magyar állampolgárokkal azonos elbírálás alá eső külföldit, azoknak az országoknak az állampolgárait, amelyekben a magyar állampolgár a viszonyosság elve alapján igénybe veheti az adott állam felsőoktatási szolgáltatásait, a szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvény hatálya alá tartozó, de magyar állampolgársággal vagy a szabad mozgás és tartózkodás jogával nem rendelkező

²⁰ Forrás: Migráció a felsőoktatásban (Kutatási tanulmány a magyarországi felsőoktatásban tanuló harmadik országbeli állampolgárokról; készítette: a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal „Migráció a felsőoktatásban” című projektje keretében Danka Balázs alkalmazott szociológus)

²¹ Figyelemmel arra, hogy a menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény (a továbbiakban: Met.) 17. § (1) bekezdése értelmében az oltalmazottat, ha törvény vagy kormányrendelet kifejezetten eltérően nem rendelkezik, a menekült jogai illetik meg, és kötelezettségei terhelik, így az oltalmazott jogállással rendelkező személyeknek is joga, hogy törvényben meghatározott feltételek szerint felsőoktatási intézményben tanulmányokat folytasson, magyar állami ösztöndíjjal, magyar állami részösztöndíjjal támogatott vagy önköltséges képzésben. A Met. 12. § (1) bekezdése értelmében Magyarország *oltalmazottként* kiegészítő védelemben részesíti azt a külföldit, aki nem felel meg a menekültkénti elismerés feltételeinek, de fennáll annak a veszélye, hogy származási országába történő visszatérése esetén őt súlyos sérelem érné, és nem tudja, vagy az e veszélytől való félelmében nem kívánja a származási országa védelmét igénybe venni. Ugyanezen jogszabályhely (2) bekezdése alapján a súlyos sérelemtől vagy a sérelem veszélyétől való félelem alapulhat olyan eseményeken is, amelyek azt követően következtek be, hogy a külföldi a származási országát elhagyta, vagy a külföldi olyan tevékenységén, amelyet a származási országa elhagyását követően fejtett ki.

személyt, a Harmtv-ben meghatározott – magát magyar nemzetiségűnek valló – harmadik országbeli állampolgárt, feltéve, hogy nem áll a kedvezménytörvény, azaz a szomszédos államokban élő magyarokról szóló 2001. évi LXII. törvény²² hatálya alatt és magyar állampolgársággal sem rendelkezik, illetőleg a magas szintű képzettséget igénylő munkavállalás és tartózkodás céljából kiállított engedéllyel (EU Kék Kártyával) rendelkező harmadik országbeli állampolgárt. A fentiekben nem említett személy tanulmányait kizárólag önköltséges formában folytathatja Magyarországon.

Az idegen nyelven tanuló külföldi hallgatók minden félévben tandíjat kötelesek fizetni. A tandíjak vonatkozásában elmondható, hogy azok összegét a felsőoktatási intézmények maguk határozzák meg a vonatkozó kormányrendelettel összhangban. A magyar egyetemek által megszabott tandíjak összege a nyugat-európai tandíjak mértékétől elmarad, a külföldi hallgatóknak egy félévért átlagosan 1200,- EUR, 1500,- USD összeget kell fizetniük, míg az orvosi képzéseken egy szemeszter tandíja 3000,- és 5000,- EUR között mozog. A tandíjakról részletes információ található az egyes egyetemek/főiskolák honlapján, valamint a Felsőoktatási Információs Központ honlapján is.

3.1.2. A harmadik országbeli állampolgárok tanulmányi célú beutazásával és tartózkodásával kapcsolatos szabályok

A harmadik országbeli állampolgárok tanulmányi célú beutazásával és tartózkodásával, a tartózkodási engedély kiállítása iránti kérelemmel kapcsolatos eljárás szabályait a Harmtv. és a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény végrehajtásáról szóló 114/2007. (V. 24.) Kormányrendelet (a továbbiakban: Harmvhr.) szabályozza.

²² A jogszabály leszögezi, hogy a hatálya alá tartozókat a kultúra területén a magyar állampolgárokkal azonos jogok illetik meg Magyarországon.

Általánosságban elmondható, hogy a Harmtv. 13. § (1) bekezdése értelmében három hónapot meghaladó tartózkodás céljából az a harmadik országbeli állampolgár utazhat be, illetve három hónapot meghaladó időtartamig *az a harmadik országbeli állampolgár tartózkodhat Magyarországon területén, aki*

- a) rendelkezik érvényes úti okmánnyal;*
- b) rendelkezik három hónapot meghaladó tartózkodásra jogosító vízummal, tartózkodási engedéllyel, bevándorlási engedéllyel, letelepedési engedéllyel, ideiglenes letelepedési engedéllyel, nemzeti letelepedési engedéllyel, EK letelepedési engedéllyel, vagy EU Kék Kártyával;*
- c) rendelkezik a vissza- vagy továbbutazáshoz szükséges engedéllyel;*
- d) igazolja beutazása és tartózkodása célját;*
- e) Magyarországon területén rendelkezik szálláshellyel vagy lakóhellyel;*
- f) tartózkodása teljes időtartamára rendelkezik a lakhatását és megélhetését, valamint a kiutazás költségeit is biztosító anyagi fedezettel;*
- g) az egészségügyi ellátások teljes körére biztosítottnak minősül, vagy egészségügyi ellátásának költségeit biztosítani tudja;*
- h) nem áll kiutasítás vagy beutazási és tartózkodási tilalom hatálya alatt, illetve beutazása és tartózkodása nem veszélyezteti Magyarországon közbiztonságát, nemzetbiztonságát vagy közegészségügyi érdekeit;*
- i) nem áll beutazási és tartózkodási tilalmat elrendelő SIS figyelmeztető jelzés hatálya alatt.*

A Harmtv. 21. § (1) bekezdése alapján *tanulmányi célból tartózkodási engedélyt az a harmadik országbeli állampolgár kaphat, aki Magyarországon akkreditált közép- vagy felsőfokú oktatási intézmény nappali tagozatán tanulmányok folytatása, illetve a felsőoktatási intézmény által szervezett, a tanulmányok folytatását előkészítő képzésben való részvétel érdekében kíván Magyarországon területén tartózkodni, és igazolja, hogy a tanulmányok folytatásához megfelelő nyelvismerettel rendelkezik.*

Amennyiben a beutazás és tartózkodás célja tanulmányok folytatása, a harmadik országbeli állampolgár a *magyarországi tartózkodása célját* különösen *a képzést végző oktatási intézmény felvételi igazolásával, tanulói vagy hallgatói jogviszonyt igazoló okirattal vagy*

más hitelt érdemlő módon igazolhatja.²³ Szükséges azonban kiemelni, hogy előkészítő képzésen történő részvétel esetén a tanulmányok folytatása céljából kiadott tartózkodási engedély tanulmányok folytatása céljából csak akkor hosszabbítható meg, ha a harmadik országbeli állampolgár az előkészítő képzést követően Magyarországon akkreditált felsőfokú oktatási intézménybe felvételt nyert.²⁴ Figyelemmel a Harmtv. 21. § (1) bekezdésében foglaltakra a harmadik országbeli állampolgárnak, amennyiben a beutazása és tartózkodása célja tanulmányok folytatása, a tartózkodási cél vonatkozásában igazolnia kell, hogy a tanulmányok folytatásához megfelelő nyelvismerettel rendelkezik. A ***megfelelő nyelvismeretet a harmadik országbeli állampolgár különösen nyelvtudást igazoló hivatalos nyelvvizsga-bizonyítvánnyal, idegen nyelven végzett tanulmányokat tanúsító hivatalos bizonyítvánnyal, vagy más hitelt érdemlő módon igazolhatja.***²⁵

A fentiek mellett mindenképpen szükséges említést tenni arról, hogy szép számmal tartózkodnak Magyarországon olyan harmadik országbeli állampolgár diákok, akik nem tanulmányok folytatása célú, hanem egyéb célú tartózkodási engedéllyel rendelkeznek. Ennek oka abban keresendő, hogy több olyan egyetemi előkészítő programot szervező oktatási intézmény is működik hazánkban, amely nem minősül Magyarországon akkreditált közép- vagy felsőfokú oktatási intézménynek, így hallgatóik nem kaphatnak tanulmányi célú tartózkodási engedélyt. A Harmtv. 13. § (1) bekezdés *a*), valamint *c*)-*i*) pontjaiban foglalt feltételeket teljesítő harmadik országbeli állampolgár a 19-27. §-ban foglalt tartózkodási cél hiányában egyéb célból is kaphat tartózkodási engedélyt²⁶, amennyiben a fent említett oktatási intézmények diákjai hitelt érdemlően igazolják hallgatói jogviszonyukat.

A tartózkodási engedély kérelmezésére irányuló eljárással kapcsolatosan általánosságban elmondható, hogy a tartózkodási engedély kiadására, illetve meghosszabbítására irányuló idegenrendészeti eljárás a külpolitikáért felelős miniszter, vagy a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (a továbbiakban: BÁH) regionális igazgatósága²⁷ hatáskörébe

²³ Harmvhr. 60. § (1) bekezdés.

²⁴ Harmvhr. 60. § (2) bekezdés.

²⁵ Harmvhr. 60. § (3) bekezdés.

²⁶ Harmtv. 28. § (1) bekezdés.

²⁷ A kérelmet a BÁH-nak a külföldi jövőbeni magyarországi szálláshelye szerint illetékes regionális igazgatósága bírálja el.

tartozik²⁸. A harmadik országbeli állampolgár ***tartózkodási engedély kiadása vagy meghosszabbítása iránti kérelméről*** – jogszabályban foglalt kivétellel²⁹ - ***a regionális igazgatóság dönt***³⁰. A tartózkodási engedély kiadása iránti kérelmet - jogszabályban foglalt kivétellel - annál a konzuli tisztviselőnél vagy tartózkodási engedély iránti kérelem átvételére felhatalmazott egyéb helyen kell benyújtani, amely a kérelmező állandó vagy szokásos tartózkodási helye, illetve állampolgársága szerinti országban működik. A tartózkodási engedély kiadása iránti kérelem a fentiekben meghatározott országtól eltérő olyan országban működő konzuli tisztviselőnél vagy tartózkodási engedély iránti kérelem átvételére felhatalmazott más helyen³¹ is benyújtható, amelyben a kérelmező jogszerűen tartózkodik, feltéve hogy a kérelmező állandó vagy szokásos tartózkodási helye, illetve állampolgársága szerinti országban nem működik konzuli tisztviselő vagy tartózkodási engedély iránti kérelem átvételére felhatalmazott más hely, vagy ha okirattal igazolja az állandó vagy szokásos tartózkodási helyétől eltérő harmadik országban történő kérelmezés indokait, vagy beutazásához és tartózkodásához Magyarországnak jelentős gazdasági, kulturális, tudományos vagy sportérdeke fűződik³². Figyelemmel arra, hogy Magyarország nem minden országban rendelkezik külképviseletekkel vagy tartózkodási engedély iránti kérelem átvételére felhatalmazott más hellyel, a konzuli tisztviselők nagyszámú kérelmező (pl. ösztöndíjas diák csoportok) esetén kihelyezett konzuli napot tarthatnak.

A konzuli tisztviselő a tartózkodási engedély kiadása iránti kérelmet, a kérelem benyújtását követően haladéktalanul felterjeszti a harmadik országbeli állampolgár jövőbeni magyarországi szálláshelye szerint illetékes regionális igazgatóságnak³³. ***A tartózkodási engedély átvételére jogosító vízum kiadását a harmadik országbeli állampolgár a beutazást megelőzően - erre irányuló külön kérelem előterjesztése nélkül - tartózkodási engedély***

²⁸ Harmvhr. 44. §.

²⁹ A külpolitikáért felelős miniszter külön jogszabály szerint dönt a diplomáciai vagy nemzetközi jogon alapuló más kiváltságot és mentességet élvező személyek és családtagjaik, a magyarországi diplomáciai vagy konzuli képviseletek vagy nemzetközi szervezetek tagjaihoz látogatás céljából beutazók, valamint az olyan személyek tartózkodási engedély iránti kérelmeiről, akiknek a beutazásához külpolitikai érdek fűződik. (Harmvhr. 46. §)

³⁰ Harmvhr. 45. §.

³¹ A tartózkodási engedély kiadása iránti kérelem átvételére felhatalmazott egyéb helyen a tiszteletbeli konzult, vagy a kereskedelmi képviseletet, vagy a kérelem átvételére felhatalmazott külső szolgáltatót kell érteni. (Harmtv. 47. § (2a) bekezdés)

³² Harmvhr. 47. § (1) – (2) bekezdés.

³³ Harmvhr. 47. § (3) bekezdés.

kiadása iránti kérelmében kérheti. A tartózkodási engedély átvételére jogosító vízum iránti kérelemről a tartózkodási engedély kiadása iránti kérelmet elbíráló regionális igazgatóság dönt. Ha a regionális igazgatóság a tartózkodási engedély kiadása iránti kérelemnek helyt ad, egyidejűleg a tartózkodási engedély átvételére jogosító vízum kiadását is engedélyezi, és erről értesíti a konzuli tisztviselőt³⁴.

A tartózkodási engedély és a tartózkodási engedély átvételére jogosító vízum kiállítása iránti kérelmet a harmadik országbeli állampolgárnak személyesen kell előterjesztenie. Amennyiben a tartózkodás körülményeinek tisztázása érdekében szükséges, a vízumkiadó hatóság a kérelmezőt további okiratok csatolására is felhívhatja, mely iratok becsatolására elektronikus és postai úton is sor kerülhet, ahhoz a kérelmező személyes megjelenése nem szükséges. Ha a regionális igazgatóság a tartózkodási engedély kiadása iránti kérelemnek helyt ad, egyidejűleg a tartózkodási engedély átvételére jogosító vízum kiadását is engedélyezi, és erről értesíti a konzuli tisztviselőt, aki a külképviseleten személyesen megjelenő külföldi útlevelébe elhelyezi a vízumot³⁵. A harmadik országbeli állampolgárnak a beutazását követő 30 napon belül személyesen meg kell jelennie a BÁH magyarországi szálláshely szerint illetékes regionális igazgatóságán magyarországi szálláshelyének bejelentése céljából. Mivel Magyarország 2011. május 20. napjától biometrikus azonosítókat³⁶ tartalmazó tartózkodási engedély okmányt állít ki, így a szálláshely bejelentésével egyidejűleg a harmadik országbeli állampolgárok nyilatkoznak arról, hogy a tartózkodási engedélyt postai úton vagy személyesen a BÁH kirendeltségén kívánják átvenni. A tartózkodási engedély kiadása iránti kérelem főszabály szerinti helyen (magyar külképviseletek) történő előterjesztése mellett a magyar jog szabályozza a tartózkodási engedély kiadására irányuló kérelem belföldi előterjesztésének lehetőségét is, így a Magyarország területén tartózkodó harmadik országbeli állampolgár tartózkodási engedély kiadása iránti kérelmét a szálláshelye szerint illetékes regionális igazgatóságon is előterjesztheti, amennyiben a belföldi kérelmezést kivételes méltánylást érdemlő körülmény

³⁴ Harmvhr. 33. § (1) – (3) bekezdés.

³⁵ A tartózkodási engedély átvételére jogosító vízum maximum 365 nap érvényességi idővel állítható ki, mely egyszeri beutazásra és 30 nap tartózkodásra jogosít.

³⁶ Főszabály szerint a külképviseleten előterjesztett kérelmek esetében a biometrikus azonosítókat a kérelem benyújtásakor a konzul rögzíti. Amennyiben a biometrikus adatok rögzítése technikai okok miatt nem lehetséges vagy sikertelen, a fénykép és az ujjnyomat levételére a beutazást követően a BÁH illetékes regionális igazgatóságán kerül sor.

- így különösen családdegyesítés vagy gyógykezelés – indokolja³⁷, vagy a három hónapot meghaladó tartózkodás célja kutatás vagy az 539/2001/EK rendelet II. mellékletében szereplő állam állampolgárként, vagy ilyen harmadik országbeli állampolgárral együtt, családtagként tartózkodik jogszerűen Magyarország területén³⁸. A harmadik országbeli állampolgár a tartózkodási engedély meghosszabbítása iránti kérelmét a szálláshelye szerint illetékes regionális igazgatóságon terjesztheti elő a külön jogszabály³⁹ által e célra rendszeresített formanyomtatványon, legkésőbb a tartózkodási engedély érvényességi idejének lejártát megelőző harminc nappal⁴⁰. Mind a belföldön előterjesztett tartózkodási engedély kiadása iránti kérelmek esetében, mind pedig a tartózkodási engedély meghosszabbítása iránti kérelmek esetében a biometrikus azonosítók a kérelem benyújtáskor a kérelmező magyarországi szálláshelye szerint illetékes regionális igazgatóságon kerülnek rögzítésre, az okmány átvételének módjáról a külföldiek a kérelem benyújtásával egyidejűleg nyilatkoznak.

A harmadik országbeli állampolgár tartózkodási engedély iránti kérelmét, ha tartózkodásának célja tanulmányok folytatása, **a BAH regionális igazgatósága tizenöt napon**⁴¹ belül bírálja el⁴².

Magyarország Alaptörvényének 28. cikk (7) bekezdése értelmében mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti. Ezen alapelvi követelménynek megfelelően a vonatkozó jogszabályok rendelkeznek a jogorvoslat lehetőségéről a visszaélés okán

³⁷ A harmadik országbeli állampolgár a méltányossági kérelmet és a tartózkodási engedély iránti kérelmet a szálláshelye szerint illetékes regionális igazgatóságon egyidejűleg terjesztheti elő. A regionális igazgatóság a méltányossági kérelemről nyolc napon belül határozattal dönt. A méltányossági kérelem elutasítása esetén a regionális igazgatóság a tartózkodási engedély iránti kérelmet érdemi vizsgálat nélkül elutasítja. (Harmvhr. 47. § (4a) bekezdés)

³⁸ Harmvhr. 47. § (4) bekezdés.

³⁹ A szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi I. törvény, valamint a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény végrehajtásáról szóló 25/2007. (V. 31.) IRM rendelet

⁴⁰ Harmvhr. 47. § (5) – (6) bekezdés.

⁴¹ A magyar jogban szabályozott 15 napos ügyintézési határidő bevezetését a harmadik országok állampolgárai tanulmányok folytatása, diáksere, javadalmasz nélküli gyakorlat, illetve önkéntes szolgálat céljából történő beutazásának feltételeiről szóló a Tanács 2004/114/EK irányelvének (2004. december 13.) 18. § (1) bekezdésének való megfelelés indokolta, miszerint a tartózkodási engedély megszerzése vagy meghosszabbítása iránti kérelemre vonatkozó döntés meghozatalának és a döntés kérelmezővel való közlésének olyan időkereten belül kell megtörténnie, hogy az a kérdéses tanulmányok folytatását ne akadályozza, ugyanakkor az illetékes hatóságok számára a kérelem elintézésére elegendő legyen.

⁴² Harmvhr. 49. § (3) bekezdés a) pont.

elutasított kérelmek esetében is. *A tartózkodási engedély kiállítása iránti kérelem ügyében született döntés ellen, a visszavont tartózkodási engedély ügyében a külföldinek a kihirdetéstől számított 8 napon belül van lehetősége jogorvoslatot*⁴³ kérni. A jogorvoslat iránti kérelem az első fokon eljáró idegenrendészeti hatóságnál terjeszthető elő, illetőleg a tartózkodási engedély kiadása iránti kérelmek tárgyában, és a harmadik országbeli állampolgár első beutazását megelőzően történt tartózkodási engedély visszavonása esetén a konzuli tisztviselőnél is előterjeszthető. A konzuli tisztviselő a fellebbezést haladéktalanul továbbítja az illetékes regionális igazgatóságnak⁴⁴. A jogorvoslat iránti kérelmekről a BÁH főszabály szerint 30 napon belül dönt⁴⁵. A jogorvoslati eljárás során született határozat bírósági felülvizsgálata⁴⁶ a közléstől számított 30 napon belül – jogszabálysértésre hivatkozással – kérhető a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságtól.

A harmadik országbeli állampolgárok Magyarországra történő beutazásának és hazánk területén három hónapot meghaladó tartózkodásának szabályairól kormányzati honlapokon, a magyar külképviseletek, a Külügyminisztérium és a BÁH honlapján részletes, magyar és idegen nyelvű tájékoztatók olvashatók. A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal honlapján megtalálhatók és letölthetők a kérelem benyújtásához szükséges nyomtatványok, valamint a külföldiek egyéni kérdéseikkel mind telefonon, mind pedig email útján fel tudják venni a kapcsolatot az igenrendészeti hatósággal, ahol személyre szabott információkhoz juthatnak. A tartózkodási engedély átvételekor pedig a harmadik országbeli állampolgárok szóbeli tájékoztatást kapnak jogaik, kötelezettségeik és a tartózkodási engedély meghosszabbítása iránti eljárás vonatkozásában.

3.1.3. A tanulmányi célú tartózkodási engedély kiállítása iránti kérelmek legfőbb elutasítási okai

Az elmúlt évek tapasztalatai azt mutatják, hogy a tanulmányi célú tartózkodási engedély kiadása iránti kérelmek jelentősebb hányada engedélyezésre kerül. Bár hivatalos statisztikai

⁴³ Harmvhr. 55. § (1) bekezdés.

⁴⁴ Harmvhr. 55. § (2) bekezdés.

⁴⁵ Harmvhr. 55. § (3) bekezdés.

⁴⁶ Ket. 109. § (1) bekezdés b) pont.

adatokkal nem alátámasztható, de a gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy az elutasított kérelmek jelentős hányada esetében az elutasítás indoka vagy a ***nem megfelelő mértékű anyagi fedezet*** igazolása, vagy a ***rendelkezésre álló anyagi fedezet nem megfelelő igazolása*** volt. Bár nem kirívó mértékben, de a tanulmányok folytatása célú tartózkodási engedély iránti kérelmek egy kisebb százaléka arra alapozva kerül elutasításra, hogy a ***külföldi fogadó oktatási intézmény Magyarországon nem akkreditált közép- vagy felsőfokú oktatási intézmény***, így az nem felel meg a Harmtv. 21 § (1) bekezdésében foglaltaknak.

Az elutasított kérelmek esetében a nem megfelelő anyagi fedezet igazolása mellett azonban komolyabb problémákkal is szembesülnek a BÁH regionális igazgatóságai a kérelmezők vonatkozásában az idegenrendészeti eljárások során. Problémaként és elutasítási okként kell említeni, hogy a ***kérelmezők egy bizonyos csoportja bár iratokkal igazolni tudja, hogy rendelkezik a jogszabály által előírt megfelelő szintű nyelvtudással, azonban a konzuli interjú során alapküny nyelvtudásról sem tud számot adni***, így az idegenrendészeti hatóság a Harmtv. 21 § (1) bekezdésében foglalt követelmények harmadik fordulatát nem tekinti igazoltnak annak ellenére, hogy a külföldi magyar felsőoktatási intézménybe felvételt nyert a kérelmező.

Mindenképpen szükséges hangsúlyozni, hogy a hatályos magyar jogszabályok értelmében a tartózkodási engedély kiadását vagy meghosszabbítását - ha a Harmtv. másként nem rendelkezik - meg kell tagadni, illetve a kiadott tartózkodási engedélyt vissza kell vonni, ha a harmadik országbeli állampolgár nem felel meg a törvényben foglalt valamely feltételnek; a ***tartózkodási jogosultság megszerzése érdekében az eljáró hatósággal hamis adatot, valótlán tényt közölt, vagy a tartózkodási cél vonatkozásában az eljáró hatóságot megtévesztette***; közegészséget veszélyeztető betegségben szenved, és nem veti alá magát kötelező és rendszeres egészségügyi ellátásnak, vagy Magyarország területén történő tartózkodása alatt az egészségügyre vonatkozó hatályos magyar jogszabályok előírásait nem tartja be; a családi kapcsolatot a családi együttélés céljára szolgáló tartózkodási engedély kiadása érdekében hozta létre.⁴⁷

⁴⁷ Harmtv. 18. §;

Fentiekkel összefüggésben mindenképpen említeni szükséges, hogy szintén előfordul, bár nem tömeges mértékben, hogy a kérelmezők **hamis iratokkal kívánják alátámasztani magyarországi tartózkodásuk célját**, hamis hallgatói jogviszony igazolás benyújtásával, vagy **beutazásuk valós szándékának** (keresőtevékenység folytatása, a schengeni térségbe való bejutás) **eltitkolásával** és így a hatóság megtévesztésével próbálnak tartózkodási jogosultságot szerezni. A hamis iratok csatolásával történő tartózkodási jog szerzés típusú visszaélések kiszűrése érdekében, amennyiben a hamis irat becsatolásának alapos gyanúja felmerül a kérelem vizsgálata során, az eljáró hatóság a becsatolt iratok okmányszakértői vizsgálata iránt intézkedik. Amennyiben a vizsgált okiratról az okmányszakértői vizsgálat eredményeként megállapításra kerül, hogy az hamis vagy hamisított irat, úgy a harmadik országbeli állampolgár kérelme arra hivatkozással, hogy a tartózkodási jogosultság megszerzése érdekében az eljáró hatósággal hamis adatot, valótlan tényeket közölt (Harmtv. 18. § (1) bekezdés b) pont), elutasításra kerül, valamint a hatóság feljelentést tesz közokirat-hamisítás elkövetése miatt az illetékes rendőrségnél.

Általánosságban elmondható, hogy a felsőoktatási képzésben résztvevők száma jelentősebb, mint az előkészítő képzésben tanulók száma. Az előkészítő képzésben résztvevők közül kiemelkedő az orvosi tanulmányokat megelőző képzésen tanulók, ezen belül is az iráni, izraeli állampolgárságúak száma. A szemeszterek elején cserediák programok keretében nagyobb létszámmal érkeznek hazánkba harmadik országbeli személyek egy szemeszter időtartamra főként az Egyesült Államokból és Kanadából. A vízummentesen beutazó diákok esetében sokszor problémát jelent, hogy bár a magyarországi tartózkodásuk a három hónapot meghaladja, azonban a tartózkodási engedély iránti kérelmük elbírálásakor a tartózkodási engedély már nem adható ki három hónapot meghaladó időre, mivel mindössze egy szemeszterre érkeznek, azonban csak a beutazást követő harmadik hónapban jelennek meg tartózkodási engedély kiadása iránti kérelem benyújtása céljából.

3.1.4. Statisztikai adatok a tanulmányok folytatása céljából kiadott tartózkodási engedéllyel rendelkező harmadik országbeli állampolgárok vonatkozásában 2006. január 1. és 2012. június 30. között

A témában elérhető statisztikai adatokkal a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal rendelkezik, jelen tanulmányhoz a 2006. 01. 01. és 2012. 06. 30. közti időszak vonatkozásában kerültek a statisztikai adatok feldolgozásra. Általánosságban elmondható, hogy összehasonlítva a 2006 és 2012 közötti adatokat megállapítható, hogy a tanulmányi célú kiadott tartózkodási engedéllyel rendelkező harmadik országbeli állampolgárok egyre nagyobb arányban vannak jelen Magyarországon.

A tárgykörbe tartozó és rendelkezésre álló statisztikai diagrammok (2. – 9. ábra) az 1. számú mellékletekben található.

3.2. Tartózkodás

3.2.1. Nemzetközi diákok magyarországi tartózkodása

A tanulmányi célból kiadott tartózkodási engedély érvényességi ideje differenciáltan kerül szabályozásra, ugyanis ***a tartózkodási engedély érvényességi ideje a képzés időtartamához igazodik***. Így, ha a képzés időtartama két évnél rövidebb, a tartózkodási engedély érvényességi ideje a képzés időtartamához igazodik, ha a képzés időtartama két év vagy annál hosszabb, akkor a tartózkodási engedély legalább egy-, de legfeljebb kétéves érvényességi idővel kerül kiállításra, amely alkalmanként legalább egy, legfeljebb két évvel meghosszabbítható.⁴⁸ Előkészítő képzésen történő részvétel esetén a tanulmányok folytatása céljából kiadott tartózkodási engedély tanulmányok folytatása céljából csak akkor hosszabbítható meg, ha a harmadik országbeli állampolgár az előkészítő képzést követően Magyarországon akkreditált felsőfokú oktatási intézménybe felvételt nyert.⁴⁹ A tanulmányok folytatása céljából kiállított tartózkodási engedély okmányokkal kapcsolatosan fontos azonban hangsúlyozni, hogy a BÁH a tartózkodási engedély érvényességi idejét - a Harmtv.-ben foglalt keretek között - ***a kérelemhez mellékelte okiratok tartalma, a tartózkodás célja és tervezett időtartama, valamint a tartózkodás körülményei tekintetében rendelkezésére álló valamennyi egyéb adat alapján, a kérelmező egyedi körülményeit is figyelembe véve*** határozza meg. Bár az általános

⁴⁸ Harmtv. 21. § (2) bekezdés.

⁴⁹ Harmvhr. 60. § (2) bekezdés.

szabályok szerint az engedélyezett tartózkodás időtartamát - törvényben foglalt kivétellel - úgy kell megállapítani, hogy a harmadik országbeli állampolgár úti okmánya az engedélyezett tartózkodás lejártakor még legalább három hónapig érvényes legyen, ha a harmadik országbeli állampolgár tartózkodásának célja tanulmányok folytatása, a kérelmező úti okmánya érvényességi idejének legfeljebb az engedélyezett tartózkodás időtartamát kell lefednie,⁵⁰ azonban ***a tanulmányi célból kiadott tartózkodási engedély érvényességi ideje a fentiek figyelembevételével sem haladhatja meg a kérelmező úti okmányának érvényességi idejét.***⁵¹

A nemzetközi diákok keresőtevékenység folytatása vonatkozásában általánosságban elmondható, hogy a Harmtv. 20. § (3) bekezdése alapján a tanulmányi célú tartózkodási engedéllyel rendelkező harmadik országbeli állampolgár ***keresőtevékenységet a szorgalmi időszakban hetente legfeljebb huszonnégy órában, szorgalmi időszakon kívül évente legfeljebb kilencven napon vagy hatvanhat munkanapon végezhet teljes munkaidőben.*** Abban az esetben, ha a külföldi nappali tagozatos tanulmányokat folytat, munkavállalási engedély beszerzése nem szükséges⁵², ellenkező esetben az őt foglalkoztató munkáltatónak munkavállalási engedély kiállítása iránti kérelmet kell előterjeszteni az illetékes kormányhivatal munkaügyi központjánál.

Arra vonatkozóan, hogy a tanulmányok folytatása célú tartózkodási engedéllyel rendelkező harmadik országbeli állampolgárok milyen arányban vállalnak munkát tanulmányaik ideje alatt, nem állnak rendelkezésre statisztikai adatok.

3.2.1. A harmadik országbeli hallgatók családtagjainak magyarországi tartózkodása

A Harmtv. 2. § d) pontja értelmében e törvény alkalmazásában „**családtag**” a harmadik országbeli állampolgár:

- házastársa,

⁵⁰ Harmvhr. 51. § (1)-(3) bekezdés

⁵¹ Harmtv. 21. § (3) bekezdés

⁵² A harmadik országbeli állampolgárok Magyarország területén történő engedélymentes foglalkoztatásának szabályairól szóló 355/2009. (XII. 30.) Korm. rendelet 2. § (1) bekezdés 12. pontja.

- házastársával közös kiskorú gyermeke (ideértve az örökbefogadott és nevelt gyermeket is),
- eltartott kiskorú gyermeke (ideértve az örökbefogadott és nevelt gyermeket is), aki felett a harmadik országbeli állampolgár szülői felügyeleti jogot gyakorol,
- házastársának eltartott kiskorú gyermeke (ideértve az örökbefogadott és nevelt gyermeket is), aki felett a házastárs szülői felügyeleti jogot gyakorol.

A Harmtv. szabályai szerint azonban nemcsak a szűk családi kategória (házastárs, kiskorú gyermek), hanem a családgyejesítő vagy házastársa eltartott szülője, illetve – ha egészségi állapota miatt képtelen önmagáról gondoskodni – testvére és egyenes ági rokona is kaphat családi együttélés biztosítása céljából kiadott tartózkodási engedélyt⁵³.

Figyelemmel arra, hogy a Harmtv. vonatkozásában családtag a harmadik országbeli állampolgár házastársa, házastársával közös kiskorú gyermeke, eltartott kiskorú gyermeke, aki felett a harmadik országbeli állampolgár szülői felügyeleti jogot gyakorol, házastársának eltartott kiskorú gyermeke, aki felett a házastárs szülői felügyeleti jogot gyakorol, a házasság pedig a magyar jogi szabályozás alapján egy felnőtt férfinak és egy nőnek jogilag elismert és szabályozott életközössége, így családi együttélés biztosítása célú tartózkodási engedélyt élettársak⁵⁴ – a bejegyzett élettárs⁵⁵ kivételével – nem kaphatnak, azonban amennyiben a

⁵³ Harmtv. 19. § (4) bekezdés.

⁵⁴ Az „**élettársi kapcsolat**” egy olyan párkapcsolati forma, amely két, egymással házasságot nem kötött, érzelmi és gazdasági közösségben élő személy között áll fenn. Különbözik mind a házasságtól, mind a bejegyzett élettársi kapcsolattól, mivel nem valamely állami hatóság előtti akaratnyilvánítással, hanem az együttélés tényével jön létre. A Polgári Törvénykönyv (1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről) 685/A. §-a alapján élettársi kapcsolat áll fenn két olyan házasságkötés vagy bejegyzett élettársi kapcsolat létesítése nélkül közös háztartásban érzelmi és gazdasági közösségben (életközösségben) együtt élő személy között, akik közül egyiknek sem áll fenn mással házassági életközössége, bejegyzett élettársi életközössége vagy élettársi kapcsolata, és akik nem állnak egymással egyenesági rokonságban vagy testvéri, féltestvéri kapcsolatban.

⁵⁵ A „**bejegyzett élettársi kapcsolat**” egy olyan párkapcsolati forma, amely a házassághoz hasonlóan állami szerv előtti akaratnyilvánítással, illetve ezt követő nyilvántartásba vétellel jön létre. „Bejegyzett élettársi kapcsolat akkor jön létre, ha az anyakönyvvezető előtt együttesen jelenlévő két, tizennyolcadik életévét betöltött, azonos nemű személy személyesen kijelenti, hogy egymással bejegyzett élettársi kapcsolatot kíván létesíteni.” A bejegyzett élettársi kapcsolatról szóló 2009. évi XXIX törvény 3. § (1) bekezdés értelmében, ha e törvény eltérően nem rendelkezik, vagy e törvény a rendelkezés alkalmazását nem zárja ki, megfelelően alkalmazni kell a) a házasságra vonatkozó szabályokat a bejegyzett élettársi kapcsolatra, b) a házastársra vagy házastársakra vonatkozó szabályokat a bejegyzett élettársra vagy bejegyzett élettársakra. Az Alkotmánybíróság 154/2008. (XII. 17.) számú határozatában megsemmisítette a 2007. évi CLXXXIV. törvényt a bejegyzett élettársi kapcsolatról. Az Alkotmánybíróság szerint a törvény homogén csoportként kezeli a különböző és azonos nemű emberek párkapcsolatait, és tartalmaz egy olyan szabályt, amely a bejegyzett élettársi kapcsolatot a lényeges tartalom tekintetében azonosítja a házassággal. Az Alkotmánybíróság emlékeztetett rá: az alkotmány védi a házasságot, a bejegyzett élettársi kapcsolat férfi és nő között - akik egymással házasságot köthetnek -

tartózkodás célját hitelt érdemlően igazolják, úgy egyéb célú tartózkodási engedélyt kaphatnak.

A fentiek mellett kiemelést érdemel a bejegyzett élettársra vagy bejegyzett élettársakra vonatkozó jogi szabályozás. Tekintettel arra, hogy a bejegyzett élettársi kapcsolatról szóló 2009. évi XXIX törvény 3. § (1) bekezdése értelmében amennyiben e törvény eltérően nem rendelkezik, vagy e törvény a rendelkezés alkalmazását nem zárja ki, megfelelően alkalmazni kell a házastársra vagy házastársakra vonatkozó szabályokat a bejegyzett élettársra vagy bejegyzett élettársakra, továbbá figyelemmel arra, hogy a fenti törvény indokolása kifejezetten tartalmazza azt, hogy a bevándorlási szabályok tekintetében a bejegyzett élettárs házastársnak minősül, így a bejegyzett élettársak családi együttélés biztosítása célú tartózkodási engedélyt kaphatnak. Egyebekben hangsúlyozni szükséges, hogy a házastárs és a kiskorú gyermek családi együttélés biztosítása célú tartózkodási engedély kiállítása iránti kérelme vonatkozásában a hatályos jogszabályok értelmében különbség nincsen, ugyanazon fentebb részletezett általános feltétek igazolására kötelezettek. Egyebekben szükségesnek tartom továbbá kiemelni, hogy a Harmtv. 20. § (2) bekezdés c) pontja szerinti keresőtevékenységet folytathat - ha e törvény másképpen nem rendelkezik - a családegyesítés céljából kiadott tartózkodási engedéllyel rendelkező harmadik országbeli állampolgár.

A Harmtv. 19. § (1) bekezdése alapján ***családi együttélés biztosítása céljából tartózkodási engedélyt*** az a harmadik országbeli állampolgár kaphat, aki *tartózkodási, bevándorlási, letelepedési, ideiglenes letelepedési, nemzeti letelepedési vagy EK letelepedési engedéllyel rendelkező harmadik országbeli állampolgár, illetve külön törvény szerinti tartózkodási kártyával vagy állandó tartózkodási kártyával rendelkező személy családtagja.* Amennyiben a beutazás és tartózkodás célja családi együttélés biztosítása, ***a harmadik országbeli állampolgár beutazása és tartózkodása célját különösen születési anyakönyvi kivonattal,***

az alkotmány által védett házasság megkettőzésének tekinthető. Az Alkotmánybíróság határozatában ugyanakkor hangsúlyozta: az azonos neműek tartós párkapcsolata számára az elismerés és védelem igénye levezethető az emberi méltósághoz való jogból, és az azonos nemű emberek számára a bejegyzett élettársi kapcsolat jogintézményének létrehozása nem alkotmányellenes.

házassági anyakönyvi kivonattal⁵⁶, örökbefogadásról szóló okirattal vagy más hitelt érdemlő módon igazolhatja.⁵⁷

A családintegrációs célú tartózkodási engedély érvényességi ideje legfeljebb három év, amely alkalmanként legfeljebb három évvel meghosszabbítható,⁵⁸ azonban a családintegrációs céljából kiadott tartózkodási engedély érvényességi ideje nem haladhatja meg a családintegrációs tartózkodási engedélyének érvényességi idejét.⁵⁹

Az a harmadik országbeli állampolgár, aki tartózkodási engedélyét családi együttélés biztosítása céljából kapta, köteles házassága felbontását, illetve házastársa halálát a házasság felbontására vonatkozó jogerős ítélet kézhezvételétől, illetve a halotti anyakönyvi kivonat kiállításától számított harminc napon belül a szálláshelye szerint illetékes regionális igazgatóságnál az okiratok egyidejű csatolásával bejelenteni.⁶⁰

Arra vonatkozóan, hogy a tanulmányok folytatása célú tartózkodási engedéllyel rendelkező harmadik országbeli állampolgárokhoz milyen arányban csatlakoznak a családtagjaik, nem állnak rendelkezésre statisztikai adatok.

3.3. Külföldi diákok életpálya követése

A külföldi diákok életpályájának követésére statisztikai rendszer nem áll rendelkezésre, azonban a gyakorlati tapasztalatok alapján általánosságban néhány következtetés mindenképpen levonható.

Az amerikai és a mexikói állampolgárok általában egy szemeszterre érkeznek hazánkba kormányközi vagy egyetemek közti csereprogramok keretében, majd a csere-félév elteltével, hazájukba visszatérnek. Azon magyar nemzetiségű szerb és ukrán állampolgárok, akik hazánkban tanulmányokat folytatnak, általában alap nappali képzésen vesznek részt és tanulmányaik befejeztével Magyarországon vállalnak munkát. Az arab és afrikai országokból érkező hallgatók alapvetően két utat választanak. Tanulmányaikat megszakítva saját vállalkozásba fognak Magyarországon vagy elhagyják hazánkat.

⁵⁶ Anyakönyv alatt a külföldi hatóság által kiállított, ezzel egyenértékű okiratot is érteni kell.

⁵⁷ Harmvhr. 56. § (1) bekezdés.

⁵⁸ Harmtv. 19. § (9) bekezdés.

⁵⁹ Harmtv. 19. § (10) bekezdés.

⁶⁰ Harmvhr. 58. §.

3.4. Visszaélések a tanulmányi célú migráció kapcsán

A vízumkérelmezések során az eljáró idegenrendészeti hatóság gyakran tapasztalta az elmúlt időszakban, hogy a külföldiek a tanulmányi célú beutazások kedvezőbb feltételeivel visszaélnék, és ezt használják eszközül a schengeni térségbe történő, többnyire gazdasági célú bejutáshoz. Napjainkban az Európai Unió egyes tagállamaiban működő felsőfokú oktatási intézmények egyre növekvő számban fogadnak távoli földrészekről diákokat, ugyanez a szándék vezeti a magyar oktatási intézményeket is. Fontos azonban, hogy e cél érdekében körültekintő toborzási és felvételi eljárások lefolytatására kerüljön sor, amellyel kiszűrhetők a visszaélések. A harmadik országbeli állampolgárok részére a tanulmányi célú vízum vagy tartózkodási engedély kérelmezésével ugyanis Magyarországon keresztül egyenes út vezet az Európai Unióba, és ezzel együtt a schengeni területre.

A tanulmányi célú beutazással kapcsolatosan kiemelendő, hogy miután önköltséges hallgatóként felvételt nyernek a kérelmezők valamely egyetemi előkészítő, vagy felsőoktatási intézménybe, az erről szóló igazolás alapján többnyire megkapják a tartózkodási engedélyt. A tapasztalatok szerint azonban több esetben előfordul pl. kínai, vietnámi, indiai, pakisztáni, egyiptomi hallgatók esetében, hogy a beutazásukat követően vagy nem jelennek meg az oktatási intézménynél, így nem iratkoznak be, vagy beiratkozásukat követően már az első szemeszter ideje alatt gazdasági társaságot alapítanak, és tartózkodási engedélyüket már keresőtevékenység folytatása céljából hosszabbítják meg.

A fentiekén túl a tanulmányi célú tartózkodási engedély kiadása iránti eljárás során, figyelemmel a kérelmet átvevő konzuli tisztviselő által lefolytatott személyes meghallgatás tapasztalataira, számos esetben megállapítást nyert, hogy a kérelmező az oktatás nyelvét – főleg felsőoktatásban való részvétel esetén - vagy egyáltalán nem beszéli, vagy csupán csekély mértékben, ami kétségessé tette beutazásának és tartózkodásának célját, vagyis azt, hogy az adott nyelven ténylegesen felsőfokú tanulmányokat kíván folytatni. Ezen visszaélések kiszűrését hivatott elősegíteni a Harmtv. 2010. december 24-től hatályos módosítása, mely összhangban az Európai Unió tagállamaiban bevált gyakorlattal, illetve a vonatkozó irányelv biztosította lehetőségekkel, alkalmat ad a tanulmányi célú beutazások esetén az adott

tanulmány folytatásához szükséges nyelvismeret hitelt érdemlő ellenőrzésére. Ezzel kapcsolatban megállapítható, hogy a kérelmezők a tanulmányok folytatásához szükséges megfelelő nyelvismeret meglétét általában igazolni tudják (pl. nyelvvizsga bizonyítvánnyal) és egyes oktatási intézmények (pl.: Semmelweis Egyetem, McDaniel College Budapest) már a hallgatói jogviszony igazoláson feltüntetik, hogy milyen nyelven folyik az oktatás, és a külföldi rendelkezik-e az ehhez szükséges nyelvismerettel.

A fentiekén túl néhány esetben tapasztalt visszaélés – hamis hallgatói jogviszony igazolás – felfedését hivatott azon hatósági gyakorlat is szolgálni, hogy amennyiben a külföldi által előterjesztett okirat valóságtartama megkérdőjelezhető, abban az esetben a döntés meghozatala előtt az eljáró idegenrendészeti hatóság a benyújtott igazolás valóságtartalmának visszaigazolása érdekében megkeresi az azt kiállító szervezetet, intézményt.

4.

Transznacionális együttműködés a nemzetközi diákok vonatkozásában

4.1. Bilaterális és multilaterális egyezmények

Azt, hogy Magyarországnak milyen főbb együttműködési megállapodásai vannak harmadik országokkal a nemzetközi diákcseré programok területén (a közép- felsőfokú oktatásban és a post graduális képzéseken) az Emberi Erőforrások Minisztériuma (a továbbiakban: EMMI) koordinálja. Az EMMI *oktatási és tudományos kormányközi egyezmények* és az erre épülő *bilaterális munkatervek* formájában állapodik meg a fejlődő országokkal a nemzetközi diákcseré programok tartalmáról, a csereprogram lebonyolításának módjáról és azok technikai részleteiről. Ezen országok munkatervei tekintetében két együttműködési formát különböztetünk meg, a *donor- illetve pool rendszerű együttműködési formát*. A donor rendszerű együttműködési forma általában teljes egyetemi képzést tartalmaz, míg a pool rendszerű együttműködési forma csak részképzést foglal magában⁶¹. Az EMMI a tárgy évben aktuális ösztöndíj lehetőségeket a Magyar Ösztöndíj Bizottság honlapján⁶² is közzéteszi.

A hallgatói mobilitás erősítésére és nemzetközivé tételére a Balassi Intézet 2004-ben létrehozta a Campus Hungary Programot. A Campus Hungary⁶³ célul tűzi ki a hazai felsőoktatás minél intenzívebb bekapcsolódását a nemzetközi mobilitási folyamatokba, a magyar felsőoktatás külföldön való egységes képviseletét, a felsőoktatási hallgatói mobilitás támogatását és ösztönzését, mind a Magyarországról külföldre utazó magyar hallgatók, mind a Magyarországra érkező külföldi hallgatók számára. A Campus Hungary Társulás közel

⁶¹ Fontos kiemelni, hogy a munkatervek középiskolai képzésre nem adnak ösztöndíjat, mivel a Magyarországra különböző státusszal érkezők részére a közoktatás 16 éves korig kötelező.

⁶² A harmadik országbeli állampolgárok által pályázható aktuális ösztöndíj lehetőségeket a Magyar Ösztöndíj Bizottság honlapján, a www.scholarship.hu honlapon is közzétételre kerülnek.

⁶³ A Campus Hungary Társulás létrehozása mögött többek között az a statisztikai adat állt, hogy a 2003/2004-es tanévben csaknem 13000 külföldi vett részt teljes képzésben felsőoktatási intézményeinkben, és 57%-uk a környező országokból érkezett. E hallgatói létszám 35%-a költségtérítéses képzésen vett részt.

negyven felsőoktatási intézmény részvételével 2004 februárjában alakult meg. A Társulás célja a felsőoktatási intézmények ösztönzése idegen nyelvű szakok indítására magyar és külföldi hallgatók számára, a magyar felsőoktatás nemzetközi versenyképességének növelése, a felsőoktatásban végzetek foglalkoztathatóságának fejlesztése, valamint a nemzetközileg tájékozott, öntudatos magyar értelmiség képzése.

A kormányzat célja, hogy a nemzetközi kapacitások megerősödjenek, s ehhez a Campus Hungary program fejlesztését, az intézmények nemzetközi (egységes) megjelenésének elősegítését és a nemzetközileg is elismert egyetemek fejlesztését tekinti szükségesnek. Emellett maga az állam közvetlenül is finanszírozza a hazánkban tanuló külföldi hallgatók egy részét (a múlt tanévben a 20176-ból 6845 fő tanult államilag támogatott képzésben). 2005-ben hozta létre a kormány – az EU-s gyakorlathoz hasonlóan – az ún. pool-rendszert, amelyben a legjobb pályázatokat rangsorolva az adott keretösszeg terhéig a szakmai kollégiumok eldöntik, hogy adott évben mely ország hány hallgatójának tudnak ösztöndíjat biztosítani. Emellett természetesen a hazánkban található német, illetve angol nyelvű egyetemek, az Andrassy Gyula Német Nyelvű Egyetem (AUB), és a Közép Európai Egyetem (CEU) is hozzájárul a hazánkban tanuló külföldiek arányának javításához. Ezen intézmények működését két- vagy többoldalú megállapodások szabályozzák, miként a magyar állam működésükhöz való hozzájárulását is.

Fontos továbbá hangsúlyozni, hogy Magyarország számos állammal tart fenn kétoldalú tudományos és technológia megállapodás alapján mobilitás-fejlesztést is előirányzó kapcsolatot, és az állam támogatja az intézményközi megállapodások gyarapítását is.

4.2. Együttműködés az Európai Unióval vagy nemzetközi szervezetekkel

Az Európai Unióval való együttműködés területén az ERASMUS Mundus Programot kell kiemelni Magyarország és a nemzetközi diákok vonatkozásában, mely program eddig összesen több mint 2,7 millió hallgató mobilitását segítette elő. A Magyarországra történő beutazás és a hazánkban történő tartózkodás, valamint a felsőoktatási intézmények által támasztott követelmények szempontjából az Erasmus Mundus Programban résztvevő harmadik országbeli állampolgárok nem különböznek a kormányközi vagy nemzetközi egyezmény alapján Magyarországra érkező külföldi diákoktól.

5.

A külföldi diákok hatásai

Összességében értékelve a kérdést a nemzetközi diákok pozitív hatással vannak Magyarországra és a magyar felsőoktatás nemzetközi megítélésére. Jelenleg összesen 359.824 fő hallgató tanul Magyarországon, ebből 10.518 fő az Európai Unió tagállamaiból érkezett, 9658 fő harmadik országbeli állampolgár és 339.648 fő pedig magyar állampolgár. A harmadik országbeli hallgatók aránya az Unióból érkező hallgatókhoz viszonyítva: 91%, a magyar hallgatókhoz viszonyítva: 2.84 %, az Uniós és magyar hallgatók együttes számához viszonyítva: 2.75%.

Az itt tanuló, majd hazájukba pozitív attitűddel és élményekkel hazatérő diákok jó hírért keltik a magyar felsőoktatásnak, emelve ezzel annak pozitív nemzetközi megítélését. Bár a külföldről érkező diákok egyértelműen pozitív hatással vannak Magyarországra hírnevére, nem elhanyagolható gazdasági hatásuk sem, mivel természetesen a 1200,- és 5000,- EUR között mozgó tandíj megfizetése mellett a külföldi diákok itt tartózkodásuk ideje alatt a tandíj összegének többszörösét elköltik lakhatásuk, étkezésük, utazásaik és szórakozásaik alkalmával. Figyelemmel azonban a kérdés összetettségére, illetőleg a statisztikai adatok hiányára, a nemzetközi diákok Magyarországra gyakorolt pozitív hatásai számadatokkal nem igazolhatók.

Figyelemmel a statisztikai adatgyűjtés korlátaira, a külföldiek életpályáját követni nem tudjuk, ennek okán arra vonatkozóan sem lehet következtetéseket levonni, hogy a külföldiek tanulmányaikat sikeresen befejezik-e a felsőoktatási intézményekben, és arra sem, hogy a tanulmányaik befejeztével a tudásukat Magyarországon vagy máshol és milyen területen kamatoztatják.

6.

Következtetések

A nemzetközi diákok többségénél tudatos, célzott választás eredménye, hogy Magyarországra jönnek tanulmányokat folytatni, ugyanakkor ez nem jelenti azt, hogy a döntés egy jól felépített országimázs következménye lenne. A külföldieket magyarországi tanulmányaik kapcsán az ország földrajzi elhelyezkedése, - „*Két és fél óra alatt otthon vagyok, és itt EU-s diplomát adnak. Ez sokkal többet ér, mint a harmadik országbeli*” - az itt élő családi kötődés, - „*... a nagybátyám húsz éve itt él, magyar felesége van meg gyereke. A bátyám is itt él. Végül az ő ötlete volt, hogy ha szeretnék továbbtanulni, jöjjenek ide.*” - vagy a nyugat-európai országokhoz viszonyított kedvezőbb megélhetési körülmények - „*Elmentem a testvéremmel egy tanulmányi központba, ahol segítenek külföldre menni tanulni. Lehetett választani Franciaország, Belgium és Magyarország közül. Összehasonlítottunk mindent: árakat, képzést, és próbáltam minél többet megtudni a Debreceni Egyetemről. Ezek alapján döntöttem.*” – befolyásolták a döntés meghozatala során.⁶⁴

A hazánkban tanuló diákok fent kifejtett gazdasági hasznossága mellett ugyanakkor felmerül, hogy negatív hatásai is lehetnek a magyar felsőoktatás iránti keresletnek. Mivel az idegen nyelvű, költségtérítéssel működő képzések vonatkozásában az oktatási intézmények a felvételi eljárás kapcsán szabad kézzel rendelkeznek, így a harmadik országbeli állampolgárok oktatása gazdasági iparágként fejlődheti ki magát, mely egyben magában hordozza annak a reális esélyét is, hogy az anyagiak győzelmet aratnak a hallgatók minőségi szűrésével szemben.

Az „oktatás business” térnyerésével szemben egy jól felépített stratégia kidolgozására lenne szükség, amely egyszerre tudja szem előtt tartani az oktatási intézmények, az érintett hatóságok és végeredményben az egész társadalom érdekeit, teret engedve a pozitív gazdasági

⁶⁴ Migráció a felsőoktatásban (Kutatási tanulmány a magyarországi felsőoktatásban tanuló harmadik országbeli állampolgárokról; készítette: a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal „Migráció a felsőoktatásban” című projektje keretében Danka Balázs alkalmazott szociológus);

hatásoknak, a befogadó társadalom szemléletváltásának és fejlődésének, megfelelően ugyanakkor a biztonsági követelményeknek is.

Ez a tanulmány egy dokumentum-, és jogszabáyelemzéssel megvalósított, gyakorlati tapasztalatokra építő kutatási munka eredménye és legfőbb célja, hogy áttekintést adjon a tanulmányi célú beutazás és tartózkodás általános jogszabályi háttéréről és az ehhez kapcsolódó problémák és visszaélések kiszűrése érdekében tett hazai intézkedésekről, az ezzel kapcsolatos migrációs problémákról, a hatályos jogszabályokról, és gyakorlatokról. A nemzetközi diákok életpályájára vonatkozóan hivatalos statisztikai adatok nem áll rendelkezésre, így adatokkal a legfőbb tendenciák, visszaélési formák, és egyéb jellemzők nem igazolhatók. A tanulmányban ismertetett tendenciák a BÁH jogalkalmazási gyakorlata alapján állapíthatók meg.

A tanulmányi célú beutazással kapcsolatosan a korábbiakban is kiemelésre került, hogy a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekre figyelemmel, a harmadik országbeli állampolgárok részére a tanulmányi célú tartózkodási engedély engedélyezésével Magyarországon keresztül egyenes út vezet az Európai Unió tagállamaiba, azaz a felsőoktatási intézménybe történő felvétellel megnyílik az út a schengeni övezetbe. A tapasztalatok azonban azt mutatják, hogy több esetben előfordul, hogy a külföldi a beutazást követően vagy nem jelenik meg az oktatási intézménynél, (nem iratkozik be), vagy a beutazást követően már az első szemeszter ideje alatt gazdasági társaságot alapít, és keresőtevékenységet folytat a továbbiakban. Ezen esetkörökben mivel, a tanulmányok folytatása, mint beutazási és tartózkodási cél igazolására csak abból a célból került sor, hogy a komplexebb igazolást igénylő célokat a kérelmező elkerülje és bár legálisan, de az idegenrendészeti jogszabályokat és hatóságokat kijátszva jusson be a schengeni övezetbe, hatékony fellépésre van szükség.

A harmadik országbeli diákok beáramlása nemcsak az Európai Unió, hanem Magyarország számára is fontos, azonban a rengeteg pozitív példa és hatás mellett, ehhez a személyi körhöz kapcsolódóan is jelennek meg problémák, amelyeket az idegenrendészeti hatóságoknak kezelniük kell. A magyarországi tapasztalatok a nemzetközi diákok tekintetében összességében – más tagállamokhoz hasonlóan – kedvező képet mutatnak.

Annak érdekében, hogy Magyarország még vonzóbb célországa legyen a harmadik országbeli diákoknak és nem elhanyagolhatóan annak érdekében, hogy minél magasabb színvonalú

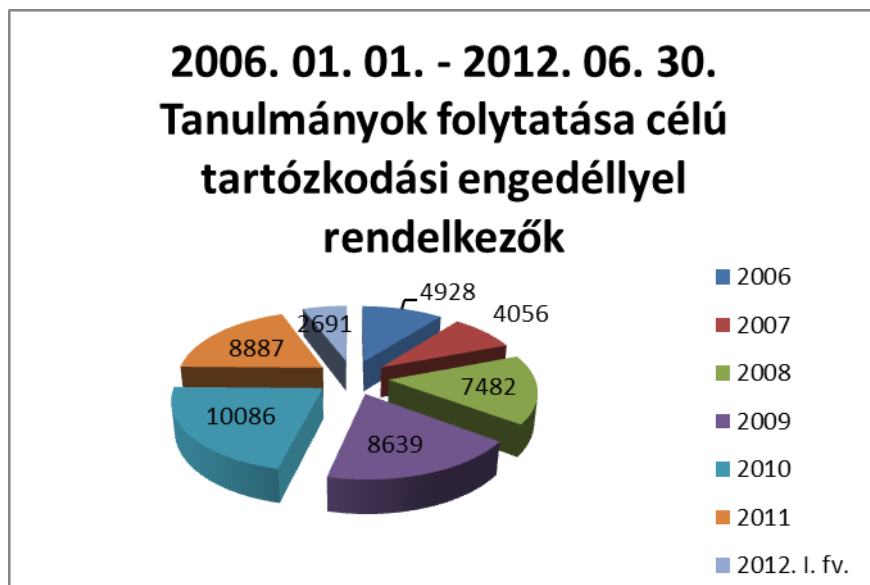
képzésben részesüljenek a diákok, a szakterületek véleményét egyesítő és összehangoló stratégia kidolgozására lenne szükség, mely keretet szabhatna a hallgatók mind mennyiségi, mind pedig minőségi kiválasztási folyamatára.

Felhasznált irodalom

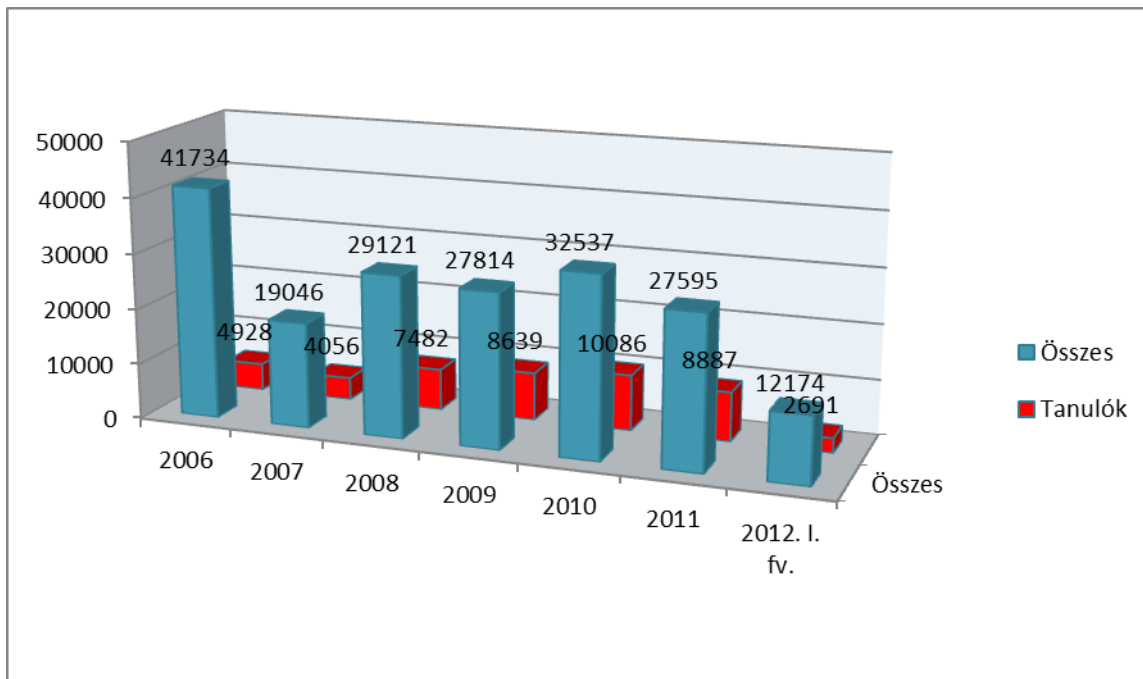
- a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi I. törvény;
- a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi I. törvény végrehajtásáról szóló 113/2007. (V. 24.) Kormányrendelet;
- a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény;
- a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény végrehajtásáról szóló 114/2007. (V. 24.) Kormányrendelet;
- a harmadik országok állampolgárai tartózkodási engedélye egységes formátumának megállapításáról szóló, 2002. július 13-i 1030/2002/EK tanácsi rendelet, valamint a módosításáról szóló, 2008. április 18-i 280/2008/EK tanácsi rendelet;
- a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény;
- A nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény;
- Migráció a felsőoktatásban (Kutatási tanulmány a magyarországi felsőoktatásban tanuló harmadik országbeli állampolgárokról; készítette: a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal „Migráció a felsőoktatásban” című projektje keretében Danka Balázs alkalmazott szociológus);
- Magyar Nemzetpolitika /www.kormany.hu/;
- <http://www.npk.hu/public/kiadvanyaink/2012/cd/mappa/Addresses2012.pdf>;
- http://www.npk.hu/public/kiadvanyaink/2012/cd/mappa/OKTATAS_2012.pdf;
- http://www.felvi.hu/for_foreigners/academic;
- www.stats.oecd.org/glossary;
- www.scholarship.hu;
- www.kormany.hu/Felvételiközlemény;

MELLÉKLET

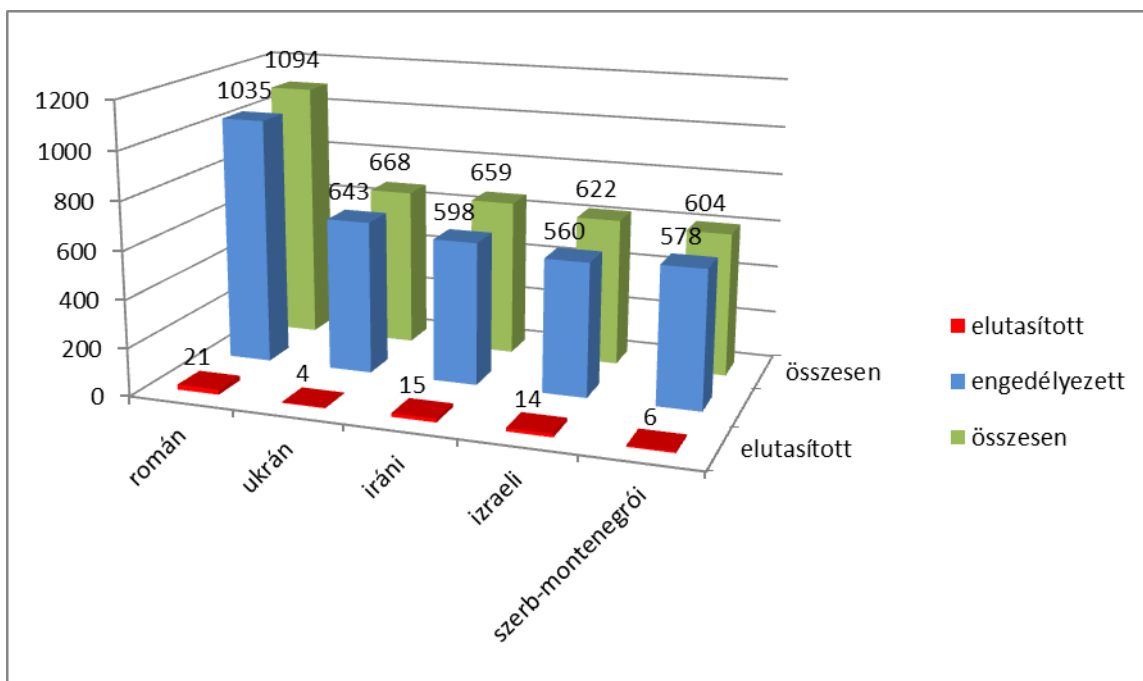
1. számú melléklet

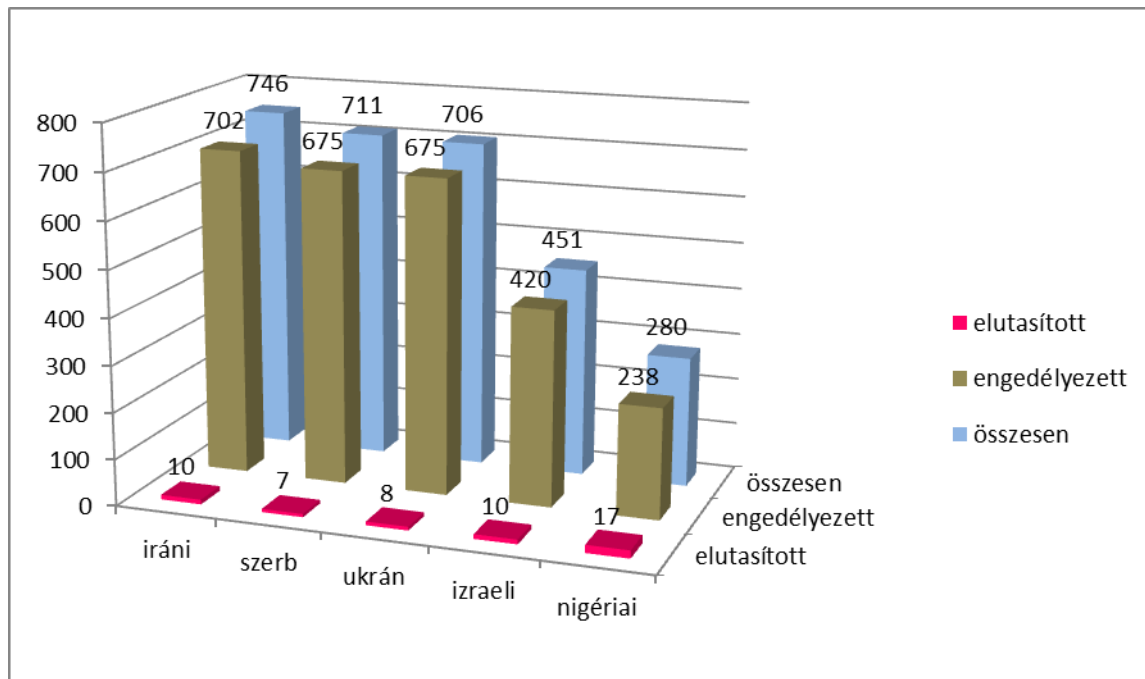
3. ábra - 2006. 01. 01. és 2012. 06. 30 között tanulmányok folytatása céljából kiadott célú tartózkodási engedéllyel rendelkező külföldiek

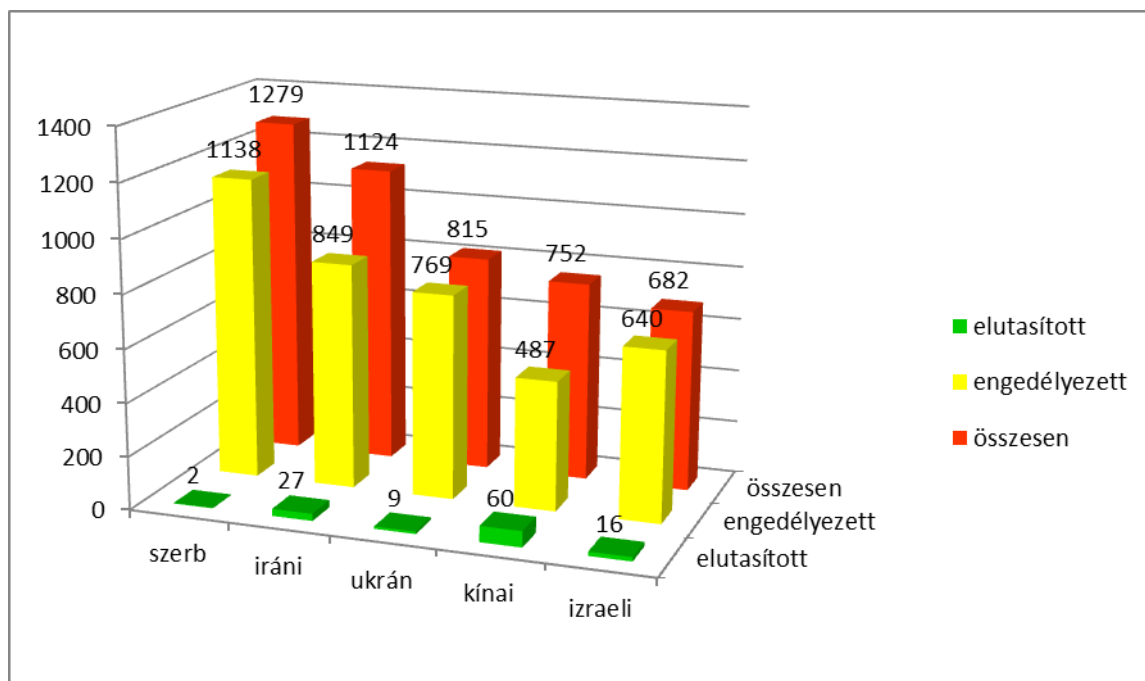
4. ábra - A tartózkodási engedéllyel rendelkező összes külföldi és a tanulmányok folytatása céljából kiadott tartózkodási engedéllyel rendelkezők számaránya

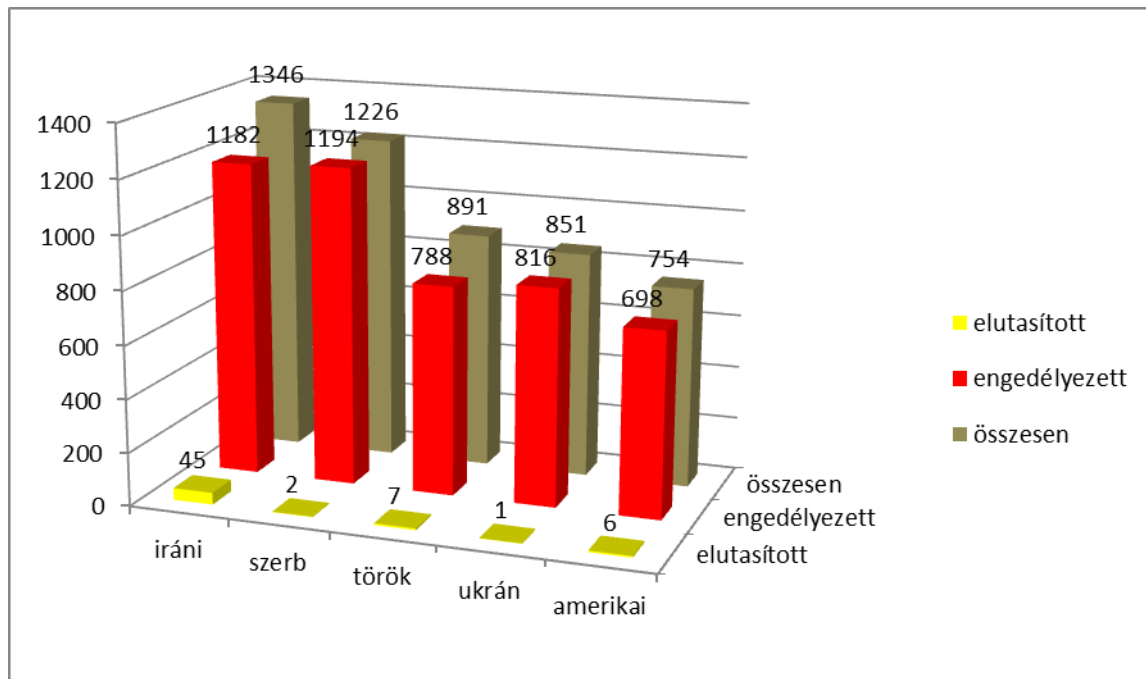
5. ábra – Tanulmányok folytatása céljából kiadott tartózkodás engedéllyel rendelkezők 2006-ban

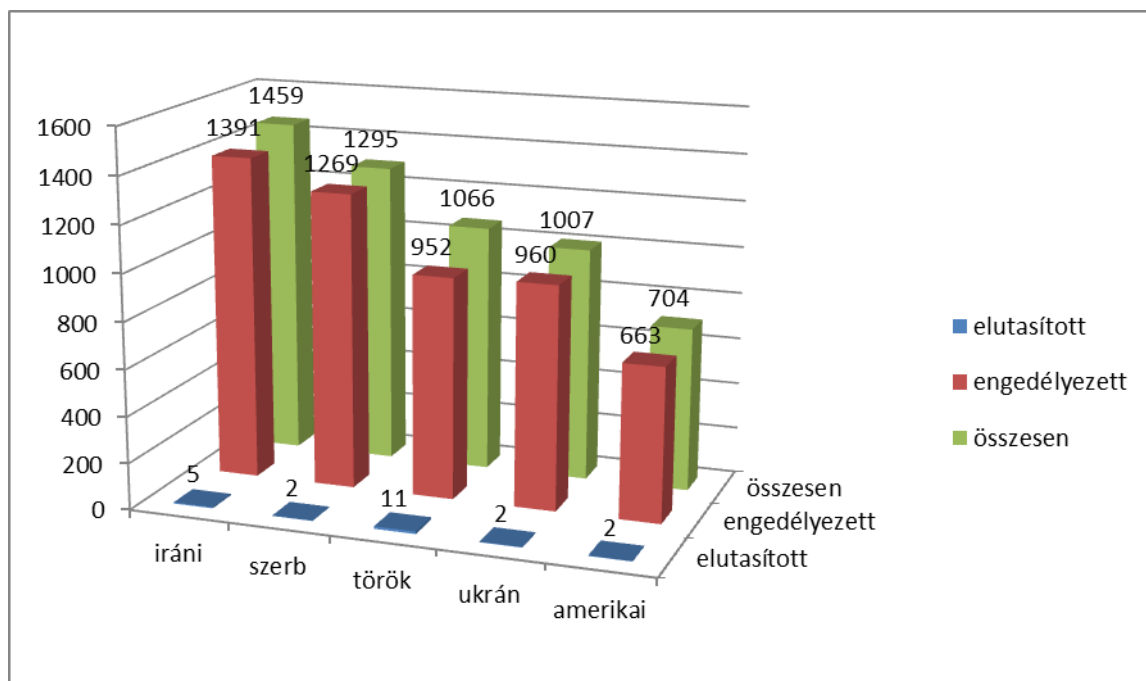
6. ábra – Tanulmányok folytatása céljából kiadott tartózkodási engedéllyel rendelkezők 2007-ben

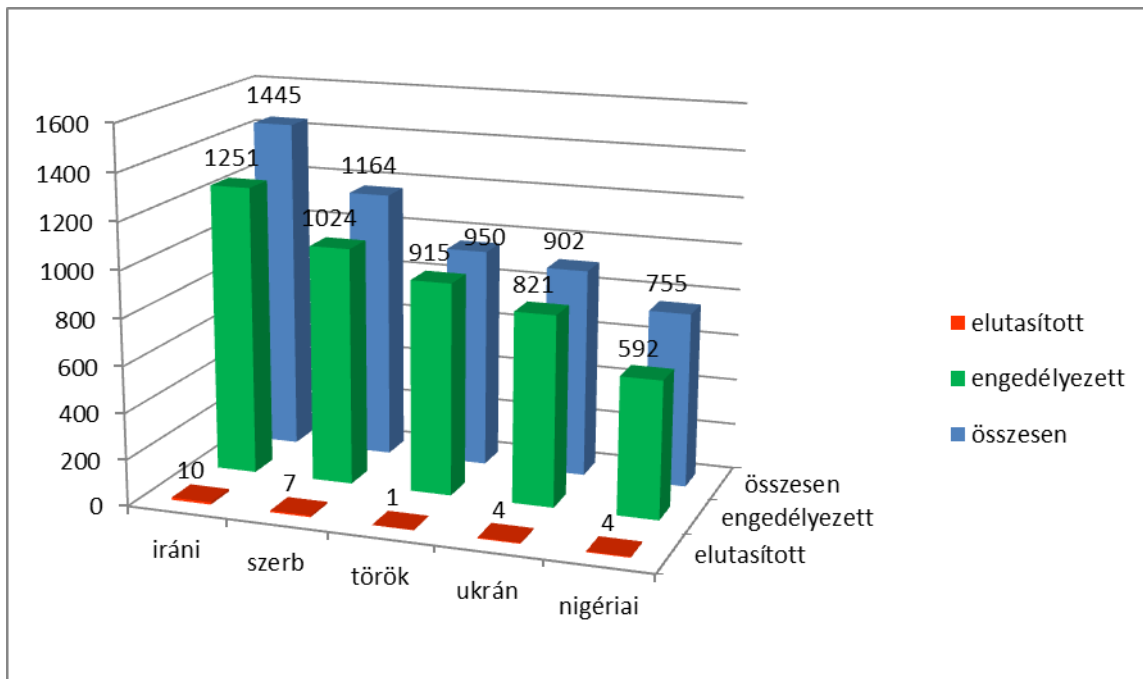
7. ábra – Tanulmányok folytatása céljából kiadott tartózkodási engedéllyel rendelkezők 2008-ban

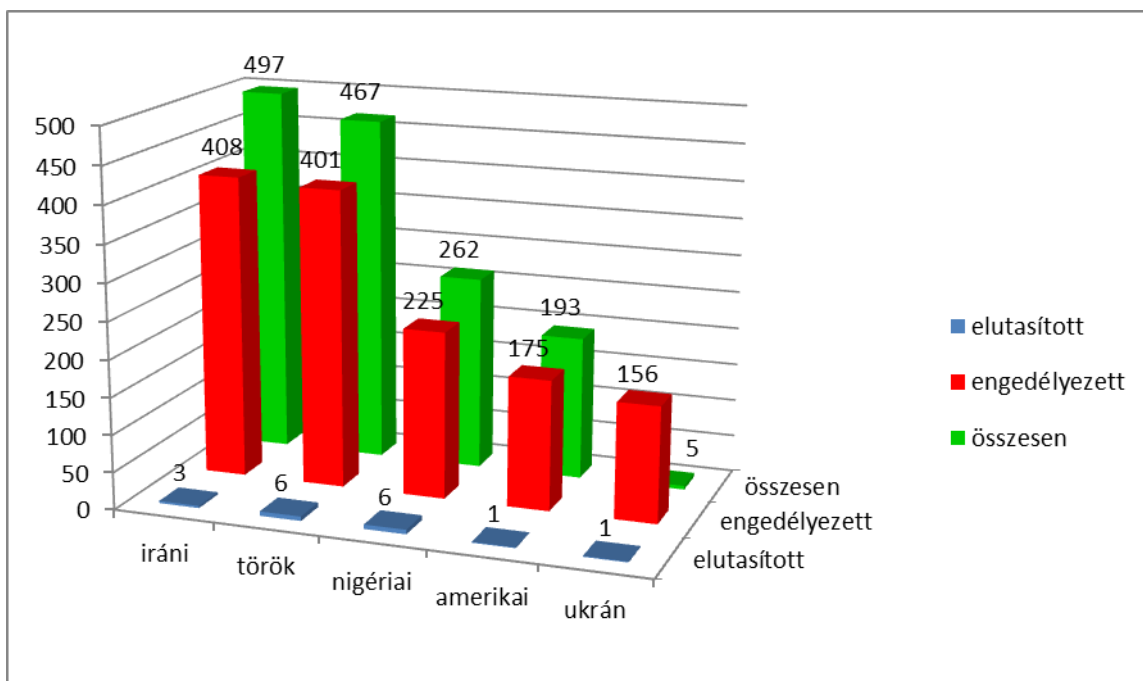
8. ábra – Tanulmányok folytatása céljából kiadott tartózkodási engedéllyel rendelkezők 2009-ben

9. ábra – Tanulmányok folytatása céljából kiadott tartózkodási engedéllyel rendelkezők 2010-ben

10. ábra - Tanulmányok folytatása céljából kiadott tartózkodási engedéllyel rendelkezők 2011-ben

91. ábra - Tanulmányok folytatása céljából tartózkodási engedéllyel rendelkezők 2012. június 30-án